

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Інноваційні технології вивчення фразеології на уроках української мови в початковій школі

Автор

Науковий керівник / Експерт

Лапіцька Р.В.**Жигора І. В.**

підрозділ

кафедра дошкільної та початкової освіти

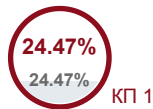
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		2
Інтервали		0
Мікропробіли		34
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		321

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

16505

Кількість слів

125786

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	Колір тексту
1	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/14803/1/%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%90%20%D0%A2%D0%90%20%D0%86%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%86%20%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%87.pdf	432	2.62 %
2	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/14803/1/%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%90%20%D0%A2%D0%90%20%D0%86%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%86%20%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%87.pdf	123	0.75 %

3	http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2747/Slovo2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y	91	0.55 %
4	https://naurok.com.ua/opis-dosvidu-roboty-z-frazeologizmami-na-urokah-ukra-nsko-movi-v-pochatkoviy-shkoli-285056.html	85	0.51 %
5	Особливості застосування предметно-мовного інтегрованого навчання у процесі розвитку умінь академічної презентації 11/23/2023 V.O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University (MNU) (Наукова бібліотека МНУ ім. В.О. Сухомлинського)	74	0.45 %
6	tnpu/Diplomni/Diplomni_2013/13d728/13d740/Філіпець Надія Василівна/Філіпець Н.В..doc 8/23/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	66	0.40 %
7	https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.08.04.html	64	0.39 %
8	https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29673/9380.pdf?sequence=3	62	0.38 %
9	Особливості застосування предметно-мовного інтегрованого навчання у процесі розвитку умінь академічної презентації 11/23/2023 V.O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University (MNU) (Наукова бібліотека МНУ ім. В.О. Сухомлинського)	60	0.36 %
10	https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47336/1/L_Kozak_PIN_15_33_2023_2_FPO.pdf	60	0.36 %

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з програми обміну базами даних (6.96 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	Проектні технології у викладанні історії 5/27/2024 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Кафедра історії України)	228 (15)	1.38 %
2	Особливості застосування предметно-мовного інтегрованого навчання у процесі розвитку умінь академічної презентації 11/23/2023 V.O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University (MNU) (Наукова бібліотека МНУ ім. В.О. Сухомлинського)	149 (3)	0.90 %
3	Гомон, Терещенко, Чеботарьова_стаття.docx 1/24/2024 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	143 (11)	0.87 %
4	tnpu/Diplomni/Diplomni_2013/13d728/13d740/Філіпець Надія Василівна/Філіпець Н.В..doc 8/23/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	120 (4)	0.73 %
5	КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ФОРМА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ 7 КЛАСІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 12/6/2021 Hlukhiv National Pedagogical University of Oleksandr Dovzhenko (Hlukhiv National Pedagogical University of Oleksandr Dovzhenko)	90 (8)	0.55 %
6	Магистерская(варіант для перевірки).odt 6/9/2020 Kyiv International University (KIU) (Кафедра германських мов та перекладу)	87 (6)	0.53 %

7	Розвиток творчих здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва засобами художньо-педагогічного проектування 12/27/2021 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Факультет музичної та хореографічної освіти)	65 (3)	0.39 %
8	Дипломна_Пакляченко_п.docx 12/6/2023 Zhytomyr Ivan Franko State University (ZIFSU)	56 (3)	0.34 %
9	Курсова Дьома К.О. Казкотерпія як засіб мовленевого розвитку дошкільнят 9/11/2024 Dnipropetrovsk University of Humanities (Dnipropetrovsk University of Humanities)	45 (3)	0.27 %
10	Дячук.docx 12/9/2022 Zhytomyr Ivan Franko State University (ZIFSU)	36 (3)	0.22 %
11	Підготовка майбутнього вчителя до використання інноваційних технологій навчання.pdf 11/26/2021 Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського)	26 (1)	0.16 %
12	Розвиток логічного мислення молодших школярів засобами проблемного навчання 12/2/2020 Nizhyn Mykola Gogol State University (Факультет психології та соціальної роботи)	20 (1)	0.12 %
13	Методика використання інтерактивних методів навчання на заняттях з предметів інформатичного циклу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.docx 6/10/2021 Kryvyi Rih National University (Кафедра професійної та соціально-гуманітарної освіти)	19 (2)	0.12 %
14	Інтерактивні методи навчання.docx 6/15/2021 Kryvyi Rih National University (Кафедра професійної та соціально-гуманітарної освіти)	16 (2)	0.10 %
15	Дорошенко Павло.docx 5/11/2022 Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (VSPNU) (VSPNU)	14 (2)	0.08 %
16	Гулай, Мороз,Шемет, Шевчук 8/22/2024 Ukrainian national aviation university (НН IPO (наука))	10 (1)	0.06 %
17	YFCNU/2009/educ/educ_2009_128.pdf 10/28/2019 Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	8 (1)	0.05 %
18	Кузьмук.docx 10/8/2023 Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (VSPNU) (VSPNU)	6 (1)	0.04 %
19	тпру/Diplomni/Diplomni_2016/ІПП/Початкова освіта/Стаціонар/51-52/Мельничук Неля Олегівна/Мельничук Неля Дипломна.doc 8/24/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	5 (1)	0.03 %
20	формування творчого освітньо-виховного середовища при вивченні технологічної галузі 5/22/2023 Lutsk Pedagogical College, Volyn Regional Council (ЦК суспільних та художньо-мистецьких дисциплін)	5 (1)	0.03 %

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/14803/1/%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%90%20%D0%A2%D0%90%20%D0%86%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%86%20%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%87.pdf	555 (2)	3.36 %
2	https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.08.04.html	308 (17)	1.87 %
3	https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47336/1/L_Kozak_PIN_15_33_2023_2_FPO.pdf	169 (8)	1.02 %
4	https://core.ac.uk/download/pdf/78039311.pdf	150 (9)	0.91 %
5	https://revolution.allbest.ru/pedagogics/00914759_0.html	147 (10)	0.89 %
6	http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2747/Slovo2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y	134 (3)	0.81 %
7	https://genezum.org/library/vykorystannya-interaktyvnyh-metodiv-navchannya-na-urokah-ukrainskoi-movy	117 (8)	0.71 %
8	http://ni.biz.ua/16/16_6/16_66932_bilet--predmet-frazeologijigritsenko.html	116 (9)	0.70 %
9	https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29673/9380.pdf?sequence=3	94 (2)	0.57 %
10	https://naurok.com.ua/material-metod-proektiv-na-urokah-ukra-nsko-movi-ta-literaturi-8573.html	94 (6)	0.57 %
11	http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/files/8_2.pdf	87 (7)	0.53 %
12	http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/7704/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20.doc	85 (6)	0.51 %
13	https://naurok.com.ua/opis-dosvidu-roboty-z-frazeologizmami-na-urokah-ukra-nsko-movi-v-pochatkoviy-shkoli-285056.html	85 (1)	0.51 %
14	https://naurok.com.ua/mayster-klas-na-temu-vikoristannya-interaktivnih-tehnologiy-na-urokah-ukra-nsko-movi-ta-literaturi-v-umovah-ukra-nizaci-osvitnogo-prostoru-393732.html	81 (6)	0.49 %
15	https://docplayer.net/36753615-Tehnologiya-zhittietvorchih-proektiv-na-urokah-ukrayinskoyi-movi-ta-literaturi.html	78 (4)	0.47 %
16	https://studfiles.net/preview/5114897/page:18/	54 (8)	0.33 %
17	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/78787878/6275/Savina%20K.S._%D0%9F%D1%82%D1%83%D1%8014-20_1.pdf?sequence=1	51 (2)	0.31 %
18	https://genezum.org/library/vprovadjennya-innovacijnyh-tehnologiy-v-osvitnij-proces-zakladu-osvity	51 (2)	0.31 %
19	https://ppt-online.org/467432	42 (2)	0.25 %
20	http://www.novapedahohika.com/noloms-1362-1.html	41 (5)	0.25 %
21	https://zinref.ru/000_uchebniki/02800_logika/011_lekcii_raznie_35/506.htm	35 (4)	0.21 %
22	https://subj.ukr-lit.com/vstup-do-movoznavstva-kochergan-m-p-ponyattya-frazeologi%D1%97/	33 (3)	0.20 %
23	http://zosh6.kupyansk.info/files/docs/2020/18929_Zbirka_naukovoji_konferenciji_16_03_2020.pdf	32 (2)	0.19 %
24	http://194.44.152.155/elib/local/sk649258.pdf	26 (3)	0.16 %
25	http://um.co.ua/1/1-3/1-3267.html	25 (2)	0.15 %

26	http://detkam.in.ua/vikoristannya-didaktichnih-igor-dlya-rozvitku-uvagi-na-urokah.html	24 (2)	0.15 %
27	https://www.freepapers.ru/16/metod-proektv-jogo-zhittvokompetentsnij/36891.234360.list1.html	23 (1)	0.14 %
28	https://studopedia.com.ua/1_35593_ponyattya-pro-frazeologizmi-i-frazeologiyu.html	22 (2)	0.13 %
29	https://subject.com.ua/textbook/mova/10klas_4/13.html	20 (2)	0.12 %
30	http://alive-inter.net/ukr/referat-37420kceh?print	20 (1)	0.12 %
31	https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/14864/1/EFEKTYVNE%20NAVChANNIA%20D OShKILNYKIV%20ANHLIISKOI%20MOVY%20IZ%20ZASTOSUVANNIA%20METODU%20KA ZKOVO-ROLOVOI%20HR.pdf	15 (1)	0.09 %
32	https://gluzdovanatalya.blogspot.com/p/blog-page_16.html	15 (1)	0.09 %
33	https://docplayer.net/65749172-Studiyi-z-filologiyi-ta-zhurnalistiki.html	14 (1)	0.08 %
34	https://westudents.com.ua/glavy/9819-35-frazeologiya.html	13 (1)	0.08 %
35	http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/5_shevchuk%20t.o.%20udau.doc.htm	11 (1)	0.07 %
36	https://videouroki.net/razrobotki/intieraktivnie-navchannia-ia-k-sposib-rializatsiyi-sistemno-diaal-nisnogho-pidk.html	10 (2)	0.06 %
37	https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/DEU/article/download/17766/25071/43082	7 (1)	0.04 %
38	https://www.historyua.com/2017/05/11/metod-proektiv-v-istorychnomu-aspekti/	6 (1)	0.04 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------

Лапіцька Руслана Валеріївна

Інноваційні технології вивчення фразеології на уроках української мови в початковій школі

Керівник: кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Жигора ІВ.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Фразеологія як важливий складник дисципліни «Українська мова» в початкових класах
Фразеологія кожної мови - це скарб народу, здобуток мудрості й культури, що містить у собі багатющий матеріал. історії, боротьба проти гнобителів і агресорів, мова народу, народна культура, народна творчість, звичаї, ідеали, мрії та сподівання. З давніх-давен люди передавали з покоління в покоління вислови - чудові перлини народної мудрості.

Фразеологія - одна з найхарактерніших і найоригінальніших галузей створення мови. У ній найяскравіше і найповніше проявляється народна мудрість, інтелект та особливості народного мислення.

Поняття «фразеологія» (від грец. «φρασις» - спосіб вираження, зворот і «λογος» - слово, вчення), має декілька значень:

1. як розділ мовознавства, яка вивчає фразеологічну систему мови як у її сучасному функціонуванні, так і з погляду історичного розвитку; 2. як сукупність характерних засобів вираження думки, притаманних певній соціальній групі, окремому авторові, літературно- публіцистичному напрямку, діалекти чи групі творців;

3. сукупність фразеологізмів тієї чи іншої мови [1, с.30].

Об'єктом вивчення фразеології як розділу мовознавства є сукупність усіх фразеологічних одиниць (фразеологізмів) мови. Предметом фразеології є вивчення типологічних властивостей фразеологізмів, їхньої природи і значення, а також закономірностей їхнього функціонування. Кожна мова світу має в своєму арсеналі потужну зброю для вираження мовлення, збагачення його та передачі всіх відтінків значення. Це фразеологічні одиниці. Українська мова не є винятком. Вона складається з десятків тисяч усталених виразів, ідіом, прислів'їв та афоризмів.

У нашій мові є багато характерних, загальноживаних виразів, які, як і слова, є семантично завершеними, неподільними структурно складними синтаксичними одиницями - реченням і словосполученням, наприклад: байдки бити

(лінуватися), горщики побити (посваритися), водити за ніс (обманювати), кирпу гнути (бути зарозумілим, пихатим), нести нісенітницю (говорити дурниці, віддаватися безглуздом балачкам), виходити (вийти) сухим з води (ухилитися від відповідальності, покарання), **вилити душу (висловлювати, виявляти почуття, переживання), крутитися на** язика (мати бажання щось сказати), **по самі вуха (дуже сильно, зовсім).** У лінгвістиці такі вирази називаються фразеологізмами або фразеологічними зворотами. Фразеологізм - це лексико-граматична одиниця, що складається з двох або більше окремо оформлених компонентів, граматично організованих як словосполучення чи речення, але таке, яке неможливо розділити **лексично, стійка у своєму складі й структурі, яка, маючи цілісне значення й відтворюється в мові.** Фразеологізми, зазвичай характеризуються метафоричністю та образністю. Ці мовні одиниці вивчає фразеологія [2, с. 287].

Основними завданнями фразеології є:

1. вивчення властивостей фразеологічних одиниць як знаків вторинного маркування, в яких образ, первинний мотив фраземи переноситься в новий (інший) стан; фразеологізми, таким чином, характеризуються образами: - Тобі **цей капелюх потрібен так само, як рибі парасолька, як корові сідло, як п'яте колесо воза.** Коли ці фрази вживаються в поєднанні з наступним значенням, на поверхню виходить яскрава внутрішня форма (образ) цих знаків;
2. виділення визначальних розрізнявальних ознак, які в сукупності характеризують фразеологізм як самостійну мовну одиницю;
3. визначення зв'язку між фразеологізмами та іншими мовними одиницями-словами, словосполученнями, реченнями;
4. множинну класифікацію фразеологізмів (семантичне визначення, виділення структурно-граматичних та інших типів);
5. вивчення джерел поповнення та законів розвитку фразеології;
6. дослідження форм реалізації фразеологізмів у мовленні, природи фразеологічних одиниць;
7. модифікації (визоміни) та межі модифікації фразеологічних одиниць;
8. вивчення системних зв'язків між фразеологізмами та іншими мовними одиницями,
9. розробка принципів розмежування фразеологічних одиниць;
10. вивчення первинних, вихідних форм і значень фразеологізмів, визначення джерел, виявлення їхнього вживання в різні історичні періоди існування мови;
11. вивчення етнічного та мовного походження фразеологічних одиниць [22, с. 320].

Серед мовознавців немає єдиної думки щодо того, які мовні утворення слід вважати фразеологізмами. Фразеологізмами вважаються ті мовні утворення, які структурно є словосполученнями і функціонально пов'язані зі словом, визначаються всіма дослідниками як об'єкти фразеології. Дискусія стосується стійких утворень, які співвідносяться зі словосполученнями - йдеться про прислів'я, приказки, гасла, слогани афоризми. У широкому розумінні предмета фразеології такі словосполучення, одиниці можна віднести до фразеологізмів, оскільки вони є фразеологізмами за своєю природою, оскільки їм притаманні стійкість, клішованість, культурне забарвлення (Ю. Д. Апресян, В. В. Виноградов, Л. Скрипник, В. Ужченко та ін.) [35, с. 68].

У вузькому розумінні до фразеологізмів належать лише такі сталі словосполучення, які функціонально пов'язані зі словом як номінативною мовною одиницею (Л. Авксент'єв, М. Алефіренко, В. Мокієнко та ін.). На думку цих учених, фразеологізм за **своїм лексичним значенням відповідає окремим словам або словосполученням: бути на сьомому небі (відчувати себе щасливим), доторкнутися до серця (розчулити), мокрим рядном накрити (вилаяти), права рука (найближчий помічник),** як сніг на голову (несподівано), нам'яти вуха (покарати за помилку) [34, с. 135].

Розбіжності щодо статусу окремих мовних одиниць обумовлюють тезу про розрізнення пареміологічного рівня мови. У контексті паремії (грец. - прислів'я, приказка) розуміють мовні одиниці, до яких належать прислів'я та афоризми. На думку Карпенко Ю., паремія - це константа, постійна відтворювана, культурно маркована одиниця, що має переважно реченнєву структуру, й включає прислів'я, приказки, загадки, ідіоми, примовки, прикмети, скоромовки тощо. Все це входить до мовної системи в готовому вигляді, свого роду мовних кліше [2, с. 145].

Прислів'я - це зазвичай коротка, стійка лексична композиція, ритмічно організоване, повчальне висловлювання певного словосполучення. Воно виражає закономірність або правило життя, що є широким узагальненням багатовіковим спостереженням людей, тобто соціальним досвідом: **Птицю пізнати по пір'ю, чоловіка по** бесіді; Нема науки без муки; Добрий початок - половина справи; **Говори мало, слухай багато, а думай ще більше;** Слова - **не полова, язик - не помело;** Друга шукай, а знайдеш - тримай; Від солодких слів кислоти не посолодшають; **Згайного часу і конем не доженеш; Не все те золото, що блищить.**

Приказка - це народний вислів, схожий на приказку, але позбавлений узагальненого та повчального характеру. Приказка - це метафоричний опис певного явища. Серце - не камінь; Не така лінь, як не хочеться; Проти віку немає ліку; Сорока на хвості принесла; Часом густо, а часом пусто; Розуму палата, та ключ від неї загублений; **Захворів Іванко, аж опух від спанку; Одарочка та Дем'ян побилися за бур'ян; Сюди тень, туди тень - та й минув день.**

Крилатий вислів - це усталений, часто метафоричний вираз, **з фольклорних, літературних чи наукових джерел, а також вислови політиків, істориків,** відомих особистостей: **Всякому городу нрав і права;** Боріться - поборете; Доброго вечора, ми з України.

Афоризм - це логічне, стандартне, узагальнене твердження. Важливою особливістю афоризмів є їх зв'язок з джерелом (автором, твір, культурний період): Мужній той, хто знає, за що бореться (Р. Іваничук); Раби - це нація, котра не має Слова. Тому й не зможе захистити себе (О)Похльовська [14].

Питання про статус фразеологічних одиниць у системі мовних рівнів залишається предметом наукових дискусій Одні фахівці відносять їх до особливого рівня мови, інші - до «додаткового» рівня мови, треті поміщають фразеологічні одиниці на лексичному або синтаксичному рівні.

В)Архангельський та М)Алефіренко поставили питання про самостійність фразеологічного рівня в мовній системі. Останнім часом з'явилася теорія проміжного фразеологічного рівня мови (М. Кочерган; О)Бондар). Як проміжний рівень мови, фразеологія знаходиться на перетині лексико-семантичного та синтаксичного рівнів. **Особливістю проміжних рівнів є те, що вони не мають власної одиниці виміру.** Такі **одиниці з'являються на одному рівні, а функціонують як одиниці** на іншому рівні. Фразеологізми з'являються на синтаксичному рівні і функціонують нарівні **зі словом у лексико-семантичній системі;** вони становлять різновид багатозначної лексичної одиниці, своєрідні «лексеми-многочлени» (С)Семчинський [2, с)156]. **Структура фразеологізму збігається зі структурою словосполучень або речень, а значення й функція - зі значеннями та функціями лексичних одиниць.**

Фразеологізм семантично подібний зі словом:

- 1) як і слово, має закріплене за ним власне лексичне значення, позначає неподільне поняття;
- 2) як і слово, фразеологізм не створюється, а відтворюється в мовленні;
- 3) має фіксований лексичний склад і структуру.

Але структура слова і фразеологізму чітко відрізняються одна від одної (цілісність слова і переривчастість фразеологізму): **слово складається з морфем, які не можуть існувати в мові поза словом,** тоді як **компоненти фразеологізму можна знайти в інших реченнях, які**

вживаються **окремо як самостійна комунікативна одиниця з власним незалежним значенням**.

Фразеологізм будується так само, як і словосполучення: воно також складається з кількох слів. Але на відміну від вільного словосполучення, яке створюється щоразу, коли ми говоримо, конструкція фразеологізму є відтворюваною одиницею. Більше того, у словосполученні слова зберігають власне лексичне значення, тоді як компоненти фразеологізму не мають самостійного значення: лексичне значення несе фразеологізм в цілому. Наприклад: словосполучення каламутити воду вживається у сенсі робити воду каламутною, тоді як фразеологізм каламутити воду означає вносити безлад, розлад, неспокій. Порядок слів у фразеологізмах більш стабільний, ніж у вільних словосполученнях [35, с.53].

Ознаки фразеологізмів:

12. Семантична цілісність - розгляд усього лексико-граматичного складу фразеологізму або одного з його компонентів є фундаментальною ознакою фразеології яка керує її утворенням і становить її структурно-семантичну специфіку, внутрішньомовну ідіоматичність, що виявляється у розбіжності між значенням фразеологізму і «прямим» значенням слів, з яких він складається, а також синтаксичною структурою (в українській мові є **значна кількість фразеологізмів, що мають у своєму складі іменник душа, але в кожному конкретному випадку значення згаданого іменника повністю нейтралізується: заяча душа, стояти над душею, брати за душу**, до душі припадати, з відкритою душею, ні за цапову душу, кривити душею. Також семантична цілісність пояснює міжмовну ідіоматичність, що проявляється у неможливості буквального перекладу фразеологізму іншою мовою.

13. Нарізно оформленість - розчленована структура, багатоконпонентний склад - значення фразеологізму виражається не одним словом а сполученням кількох слів.

14. Відтворюваність - фразеологізми **не створюються в мові подібно до вільних словосполучень, вживання й склад яких кожного разу мотивується конкретними комунікативними потребами, а** відтворюється виключно у вигляді постійних компонентів, що позиційно закріплені у певній послідовності.

15. Стейкість - ця ознака нерозривно пов'язана з відтворюваністю й полягає в тісному семантичному зв'язку компонентів фразеологізму, при чому стейкість не виключає можливості вживання фразеологізмів у різних модифікаціях та варіантах, що проявляється **у змінності лексичного наповнення або внутрішньої синтаксичної організації відповідних усталених одиниць - за царя Гороха (Томка, Панька, Хмеля); ні Богові свічка ні чортові кочерга** (огарок, шпичка, рогачині), **ні Богові свічка ні лукавому ладан, ні к Богу свічка ні к дідьку ожига; як у Бога (у Христа) за пазухою (за дверима, за плечима, під покрешкою)**. У художній літературі та публіцистиці існують окремі письменницькі або випадкові варіації фразеологізмів, спрямовані переважно на стилістичний ефект. Поширеним прийомом є заміна однієї частини фразеологізму на іншу словом або словосполученням: **... в мене з душі скотилася ціла каменоломня** (камінь з душі скотився) (П. Загребельний).

16. Експресивність та образність, емоційна забарвленість - що є постійною ознакою переважної більшості фразеологізмів, саме тому **вони використовуються для створення емоційного забарвлення в усному та писемному мовленні. З цього погляду заслуговують на увагу розмовні фразеологічні одиниці**, частина з яких характеризується зниженим народно розмовним колоритом (вилати хвостом, хоч око виколи, зуби скалити, відвертати ніс, зарубати на носі, мати олію в голові, як кіт наплакав, носом клювати, позичити в Сірка очей). І, навпаки, існують інші фразеологізми, засновані на академічно-науковому стилі й призначені для створення атмосфери урочистості й піднесення - заключний акорд, наріжний камінь, яблуко розбрату, сізифова праця, камінь спотикання. В. Чабаненко зазначає, що синонімічні фразеологізми для позначення емоційної оцінки є більш експресивними, ніж емоційно-описові синоніми-лексеми, оскільки фразеологізми зазвичай мають значно сильніший образний компонент. Правильно вжиті та вміло підкреслені стійкі вирази можуть бути використані як заміники багатослівної логічної конструкції, метафорично узагальнювати зміст речення, оживляти мовлення, створювати особливу емоційно-експресивну тональність [34, с.175].

Отже, фразеологізми (від грец. phrasis - фраза і logos - слово) - це стійкі, унікальні та неподільні сполучення слів, що відтворюються в мові. Фразеологізми - це готові формули. Їх значення, як правило, відрізняється від семантики слів, з яких вони складаються. У мовленні фразеологізми використовуються з різною метою:

- щоб надати висловлюванню образності, емоційності та виразності; створити своєрідне відчуття причетності;
- для вираження іронії, гумору, сарказму тощо;
- для вираження різних емоцій;
- аби передати найтонші аспекти значення або характеристики предмета, явища тощо.

2. Особливості роботи над фразеологізмами в початковій школі

Проблема вдосконалення шкільної освіти через використання нових педагогічних ідей привертає увагу педагогів на всіх етапах розвитку навчальних закладів. У наш час дуже важливо мати всебічне уявлення про передовий педагогічний досвід, шукати і впроваджувати інновації, які докорінно покращують організацію навчального процесу. Існує потреба в радикальних змінах у методах навчання, новому педагогічному мисленні та співпраці між викладачами та учнями.

Термін «інновація» походить від латинських слів і - «бути» та novus - «новий». Прямий переклад не викликає заперечень, однак фактичне використання та змістовне тлумачення набагато ширше. Найчастіше тут вживаються поняття «інновація» **та концептуальні інновації: «інноваційний фон», «інноваційний потенціал», «інноваційна технологія» тощо. Проаналізувавши міркування і думки багатьох дослідників, можна дати наступне визначення. Інновація - це результат творчої діяльності, спрямованої на розробку, створення і поширення нових видів технологій, форм організації тощо. Це прогресивний результат творчої діяльності, який має широке застосування** і призводить до суттєвих змін та результатів. Справа в тому, що інновація, на відміну від природного, спонтанного процесу, є керованою зміною [12, с. 15].

Інновація, як педагогічний термін, означає введення чогось нового в освітню та навчальну діяльність. Інновація часто стосується використання нових методів, прийомів, інструментів, нових концепцій, нової педагогічної літератури, нових навчальних програм, нових засобів навчання тощо. Термін «освітня інновація» стосується змін, спрямованих на покращення та розвиток освіти і навчання.

Інноваційна діяльність педагога - це частина його творчої діяльності **з розробки та застосування наукових результатів для пошуку свого місця в соціально-економічній системі суспільства. Семантичний аналіз понять «інновація», «освіта», «простір», «інноваційна діяльність» дозволяє розглядати поняття «освітній простір»** двояко: з одного боку, як середовище, як простір, в якому встановлюються єдині правила інноваційної діяльності, а з іншого боку, **як цілісну систему, результатом якої є новітні ідеї та оригінальні технології.**

Питання інноваційних процесів вивчалось багатьма дослідниками.

Інновації в освіті можна розуміти наступним чином [38, с. 22]:

- процес створення, розповсюдження та використання нових засобів, спрямований на зміну структури та якості освітнього процесу;
- нові або модифіковані ідеї, процеси та інструменти, які в поєднанні спрямовані на покращення освітнього процесу;
- нестандартні рішення освітніх проблем, у тому числі творчі та оригінальні способи. В одних випадках інноваційна діяльність визначається як

створення оригінальних методик, цілісних педагогічних концепцій, що змінюють звичне уявлення про явище. В інших випадках інноваційна діяльність визначається як сукупність нових, творчих дій педагога, що забезпечують удосконалення освітньої системи, як діяльність з розробки, дослідження, освоєння і використання, впровадження й застосування нововведень.

На думку В.Г.Перебийноса [28, с. 2], структуру інноваційної діяльності можна поділити на три рівні:

- 1) рефлексія - осмислення власних пошуків і творчої активності,
- 2) творча і перетворювальна діяльність,
- 3) співпраця.

Інновація, як педагогічне поняття, означає впровадження чогось нового в освітню та навчальну діяльність. Це часто стосується застосування нових методів, способів роботи, інструментів, нових концепцій, педагогічної літератури, нових навчальних програм, педагогічних інструментів тощо.

Термін «освітня інновація» стосується змін, спрямованих на вдосконалення та розвиток освіти і навчання.

Французький дослідник Е. Брансвік виділив три можливі типи освітніх інновацій:

- 1) абсолютно нові, раніше невідомі педагогічні ідеї та практики, таких абсолютно нових і оригінальних ідей дуже мало;
- 2) адаптовані, розширені або переформульовані ідеї та практики, які є особливо актуальними в певному контексті та в певний час. Вони є найчисленнішими;
- 3) інновації, що виникають внаслідок переосмислення завдань, коли певні вже відомі дії застосовуються в нових контекстах, сприяючи успішному вирішенню цих завдань [25].

Інноваційні процеси проходять різні етапи:

- ізоляція - виявлення нових ідей та концепцій;
- ідентифікація та ізоляція нових ідей та концепцій, винахід - перетворення нових ідей та концепцій у конкретний об'єкт;
- впровадження - реалізація нових ідей на практиці, їх апробація, застосування до нових ідей і концепцій коригування нових ідей, виявлення та виправлення недоліків;
- широкомасштабне впровадження - використання в різних навчальних закладах;
- насичення - значна кількість дослідників переймають інновацію і вона втрачає цінність новизни;
- занепад - інновація втрачає свою актуальність;
- оновлення інновації шляхом модернізації.

Аналіз наукових досліджень дозволив нам визначити інноваційну педагогічну технологію (ІПТ) як:

- 1) сукупність якісно нових елементів освітньої системи (форм, методів, засобів, технологій), спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу;
- 2) впровадження творчих ідей, методів, прийомів та засобів у професійну діяльність педагога в залежності від мети до очікуваних результатів [21, с. 23].

Л.Левецька виділяє три основні елементи структури ІПТ:

- 1) концептуальна основа;
- 2) зміст навчання (цілі, зміст);
- 3) організаційно-процесуальна частина (організація навчально-виховного процесу; методи і форми навчальної діяльності учнів (студентів); методи і форми роботи вчителя (викладача); діяльність вчителя (викладача) з управління процесом навчання; діагностика процесу навчання.

Очевидно, що ІПТ, як і будь-яка освітня технологія, має відповідати **основним методологічним вимогам (критеріям технологічності)** [18, с. 248]:

1. концептуальність (філософська, психологічна, дидактична та психолого-педагогічне, **дидактичне та соціально-виховне обґрунтування досягнення освітньої мети**);

2. системність (притаманні всі властивості системи: **логіка процесу, взаємозв'язок усіх її частин, цілісність**);

3. управлінські навички (діагностичне цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапна діагностика,

диференціація засобів і методів корекції результатів);

4. ефективність (здатність існувати в конкурентному середовищі та ефективним за результатами та оптимальним за витратами, забезпечуючи досягнення певного рівня освіти);

5. відтворюваність (використання (повторення, відтворення) освітньої технології в інших навчальних закладах, іншими організаціями); демонстрація.

До найважливіших інноваційно-педагогічних технологій належать: технології групової навчальної діяльності, персоналізації навчального процесу, індивідуального та проектного навчання, ігрові, дослідницькі, інтегровані, мультимедійні та мережеві технології навчання.

Останнім часом тема інноваційної освітньої діяльності привертає значну увагу дослідників. Філософське обґрунтування цілей і цінностей інновацій в сучасній освіті наведено у працях В. Андрущенка, І. Зязюна, В. Кременя, С. Черепанової. Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, ми з'ясували, що проблемами інновацій в освітньому процесі займаються такі дослідники: І. Бех [15], Л. Даниленко, І. Зязюн, О.

Савченко, М. Кларін. Проблеми ефективності навчального процесу та ефективності окремих компонентів навчального процесу представлені в дослідженні Ю.Бабанського, моделювання та проектування освітніх технологій - Н.Тализіної, І.Якиманської. Порівняння традиційних та інноваційних технологій моделей освітньої діяльності здійснюється в роботах М.Кларіна.

Гомон А. та Терещенко Л. так визначають мету інноваційної освіти: «Основною метою інноваційної освіти є формування та розвиток здатності людини до інноваційної діяльності» [14, с. 198]. На думку авторів, ця мета вимагає комплексних змін у процесі викладання означають якісно нову трансформацію цілісного освітнього процесу та його складових, зокрема мотивації, змісту та викладання, а також інших структурних і системних компонентів освіти, які призводять до значного підвищення та оптимізації ефективності. Це діяльність, яка ґрунтується на розробці завдань, методів і прийомів роботи, принципів навчання, форм організації та управління навчально-виховним процесом».

Основи особистісно-орієнтованого навчання у вітчизняній педагогіці заклали І. Бех, С. Сисоєва, С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Савченко, В. Кремень, О. Пехота та інші.

Методологічні засади цієї освітньої системи найбільш вдало, на наш погляд описані в роботі І. С. Якиманської. Дослідниця до основних положень розглянутої освітньої системи відносить:

- забезпечення розвитку і саморозвитку особистості як суб'єкта пізнавальної активності,
- організацію педагогічного процесу таким чином, щоб його суб'єкт (учень) міг обирати предмет навчання, його вид і форму,

- для кожного окремого учня, відповідно до його здібностей, інтересів і нахилів, можливість самореалізації в різних видах діяльності,
- розвивати індивідуальність учня, створювати умови для саморозвитку та самовираження,
- дотримуватися принципу варіативності [13, с. 46].

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, ми виявили, що розбіжності у визначенні ключових ознак особистісно-орієнтованого навчання. Дубєх наголошує на допомозі учневі як суб'єкту навчально-виховного процесу усвідомити «...себе як особистість, що має бути головним завданням педагога...». [4]; Г. Обалл - на «...необхідності приділяти більшу увагу ціннісно-мотиваційному ядру особистості, яке визначає її спрямованість» [9, с. 221]; С. Сисоева - зосередитися на «...особистісному і професійному розвитку особистості в процесі здобуття освіти» [50, с. 359]. Перспективними є наукові розробки І. А. Зязюна щодо особистісно-орієнтованої моделі професійної підготовки вчителя, діяльність якого спрямована на творчий розвиток учнів. Особливістю індивідуального творчого підходу викладача є вміння використання розробленого ним інструментарію з метою створення умов для розкриття кожного студента відповідно до його індивідуальності.

Інтерактивне навчання («inter» - взаємний, «act» - діяти) - це особлива форма організації пізнавальної діяльності; інтерактивне навчання, при якому відбувається взаємодія між викладачем і учнем [25].

У педагогічній науці існують проблеми використання інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Наукові розвідки Л. Ампілогової, О. Гулінської, Л. Глущенко, Л. Варзацької, О. Пометун [31], Л. Пироженко, О. Удовенко, А. Мартинець, І. Хом'юк, В. Петрук, П. Щербаня та ін. роблять значний внесок у розв'язання цієї проблеми і стимулюють пошук нових перспективних можливостей інтерактивних технологій. На сьогоднішній день педагогічна наука має цілу низку інтерактивних технологій. О. І. Пометун та Л. В. Пироженко [31, с. 33] виділяють чотири групи інтерактивних технологій, які представлено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Інтерактивні технології навчання

Охарактеризуємо інтерактивні технології навчання: **1) Інтерактивні технології кооперативного навчання** - передбачають організацію навчання в малих групах учнів, які об'єднані спільною навчальною метою.

2) Інтерактивні технології колективно-групового навчання - передбачають одночасну спільну роботу всієї академічної групи студентів.

3) Технології ситуативного моделювання (навчання у грі) - це побудова навчального процесу шляхом включення учня до гри, передусім ігрове моделювання явищ, що вивчаються.

4) Технології опрацювання дискусійних питань - широке публічне обговорення спірного питання.

Більш детально класифікацію інтерактивних технологій представлено на рис. 1.2.

Рис.1.2. Класифікація інтерактивних технологій

Використання інноваційних технологій у початковій освіті вимагає ретельної підготовки як з боку вчителів, так і з боку молодших школярів (рис. 2.2). Учні повинні навчитися спілкуватися один з одним, висловлювати власні думки та слухати думки інших, а також вміти спілкуватися один з одним, висловлювати власні думки та слухати думки інших, ставлячи та відповідаючи на конкретні запитання. Слід зазначити, що вміння використання активних та інтерактивних методів на уроках сприяє розвитку пізнавального інтересу та пізнавальної самостійності в учнів для досягнення певних навчальних цілей та виконання освітніх завдань у контексті розвитку нового покоління.

Важливим завданням інноваційних технологій в освіті є розвиток креативних (творчих) здібностей і якостей особистості студентів, які потрібні будуть їм не тільки для ефективної професійної діяльності, але і для успішного життя в суспільстві та соціальному середовищі. Дж. Гілфорд виділив шість основних параметрів креативності: здатність до виявлення і дослідження проблем; здатність до генерування великої кількості ідей; гнучкість і варіації ідей; оригінальність та нестандартність ідей; здатність удосконалювати об'єкт, додаючи нові елементи; здатність до аналізу, синтезу та вирішення проблем [3, с. 45].

Креативність є головною передумовою створення інновацій в різних сферах діяльності, тому важливо в процесі навчання формувати і розвивати у студентів креативне (творче) мислення. Креативне мислення можна визначити як здатність за допомогою аналізу, комбінації, синтезу різнорідних елементів при подальшому їх розвитку, створювати нові значущі знання і форми, що мають великий соціально-економічний ефект, при цьому [13, с. 34].

- креативний аналіз - це розбиття множини розглянутих елементів на різнорідні групи (наприклад сегментування споживчого ринку, тощо); - креативні комбінації реалізуються за допомогою морфологічних таблиць (т.зв. таблиць Цвіккі); - креативний синтез - це об'єднання в певному контексті різнорідних елементів з метою надання результату додаткової цінності; - креативний розвиток - додавання нових інноваційних елементів. [9] Для креативності у науково-виробничій діяльності необхідно володіти також здібностями до абстрагування, узагальнення і конкретизації, тобто здібностями в приватному бачити загальне, а в загальному - приватне. Вважається, що найкращі результати досягаються шляхом креативного синтезу і логічного мислення. Сучасна педагогіка вже не сумнівається в тому, що вчити творчості можна й потрібно, що креативні здібності є результатом навчання студентів творчій діяльності [20, с. 572]. При цьому виділяють наступні компоненти творчих (креативних) здібностей студентів: творче (креативне) мислення; творча уява; застосування методів організації творчої діяльності. Для ефективного розвитку творчого мислення і творчої уяви необхідно розвинути у студентів такі вміння: вміння класифікувати об'єкти, ситуації та явища по різними ознакам; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; бачити взаємозв'язки і виявляти нові зв'язки між системами; розглядати систему в розвитку; додавати нові елементи; робити припущення прогнозного характеру; виділяти протилежні ознаки об'єкта; виявляти і формулювати протиріччя; розділяти суперечливі властивості об'єктів в просторі та часі; знаходити і формулювати альтернативні методи вирішення проблеми; представляти просторові об'єкти; використовувати різні системи орієнтації в уявному просторі; представляти об'єкт на підставі окремих ознак [8]. Перераховані вище уміння складають основу продуктивного системного мислення та професійної уяви. В сучасних умовах сформувалася цілісна теорія, методологія та ефективна система методів креативної, творчої діяльності. Ці методи націлені, насамперед, на формування нових ідей у майбутніх фахівців і широко застосовуються на практиці при розробці інновацій в різних областях. Дані методи поділяють на три великі групи [6]: - психологічної активізації мислення (мозковий штурм, зворотний мозкову атаку, раду, аналогії інші); - систематизованого пошуку (списки контрольних питань, морфологічний аналіз, функціональний аналіз, метод фокусних об'єктів, метод синтезу оптимальних форм та інші); - спрямованого пошуку (функціонально-вартісний аналіз, функціонально-фізичний метод пошукового оптимізування Р. Коллера, теорія і алгоритм рішення винахідницьких завдань Г.С. Альтшуллера. та інші). Доцільність застосування того чи іншого методу залежить від складності розв'язуваної задачі, при цьому різні методи можуть застосовуватися на різних стадіях розробки інноваційного проекту. Треба враховувати, що впровадження інновацій в освітній процес залежить від готовності керівництва; новаторських ідей; часу впровадження інновації на ринку; якості;

наявності людських, фінансових і технологічних ресурсів; участі працівників у розробці; налагодження партнерських відносин з іншими вузами та потенційними роботодавцями; створення необхідних умов для співробітників, що працюють над розвитком ідеї. У сфері освітніх послуг результати інноваційного процесу в більшості випадків проявляються в застосуванні управління інформаційними технологіями, розвитку і вдосконаленні інтернет-навчання, впровадження нових підходів та технологій до навчального процесу, розробку нових магістерських програм та програм додаткової освіти

3. Використання інноваційних методів навчання під час лексичної роботи на уроках української мови

Сучасний світ стрімко розвивається, а разом з ним зростають вимоги до освіти та методів викладання. Українська мова завжди була важливою частиною загальної грамотності та культурної спадщини нації. Збереження її важливості та актуальності в сучасному світі є зростаючим викликом для вчителів та освітян, які шукають нові підходи до викладання.

Варто розглянути переваги інтерактивних дошок, онлайн-ресурсів, відеоуроків та інших сучасних інструментів, які можуть допомогти підвищити якість викладання та сприяти розвитку критичного мислення і творчих здібностей учнів. Сьогодні, коли інформація доступна на широкому спектрі платформ та онлайн-ресурсів, інноваційні технології навчання стають ключовими для залучення та навчання наступного покоління [12, с.50].

Викладання української мови та літератури можна зробити більш цікавим, ефективним та результативним завдяки використанню різноманітних інноваційних методів і технологій.

Нижче ми розглянемо деякі з них та підкреслимо їхні переваги:

1. Інтерактивні дошки: дозволяють вчителям створювати навчальні матеріали, які можна виводити на великий екран і використовувати в інтерактивному режимі. Вони дозволяють проводити жваві та цікаві уроки, де учні можуть брати активну участь у навчальному процесі, вирішувати проблеми та взаємодіяти з учителем і один з одним. Інтерактивні дошки також полегшують візуалізацію матеріалу, даючи краще розуміння складних понять української мови та літератури.
2. Онлайн-ресурси: глобальний доступ до Інтернету означає, що для викладання української мови та літератури можна використовувати різноманітні онлайн-ресурси. До них належать електронні підручники, відеоуроки, блоги, літературознавчі сайти **та інші ресурси. Онлайн-ресурси роблять навчання доступнішим і дозволяють учням вивчати матеріал** у власному темпі [27].
3. Відеоуроки: дозволяють викладачам презентувати аудіовізуальний матеріал, а студентам **слухати оригінальні тексти та літературні твори, покращуючи вимову та розуміння. Відеоуроки також можна використовувати для аналізу літературних творів через візуальну інтерпретацію.**

4. Інтерактивні вправи та ігри: Інтерактивні вправи та навчальні ігри можуть зробити навчання цікавішим і заохотити учнів до активної участі. Наприклад, групові дискусії, гра в пошук літератури або створення власної роботи за допомогою цифрових інструментів можуть стимулювати критичне мислення та творчий розвиток учнів[43].

5. Віртуальні екскурсії та мультимедійні презентації.

Загалом, інноваційні методи та технології збагачують викладання української мови та літератури, роблять його цікавішим та ефективнішим, **сприяють розвитку критичного мислення та творчого потенціалу учнів. Це** сприяє підготовці нового покоління до викликів сучасного світу та збереженню важливої культурної спадщини української мови та літератури.

6. Онлайн-платформи та ресурси є невід'ємною частиною інноваційних технологій викладання української мови та літератури, відкриваючи безмежні можливості для залучення та навчання нового покоління.

Ось деякі з ключових аспектів, які роблять платформи та онлайн-ресурси такими важливими: Доступ до комплексних ресурсів: онлайн-платформи та онлайн-ресурси надають учням доступ до широкого спектру розширених навчальних матеріалів. Це можуть бути цифрові підручники, літературні тексти, аудіо- та відеоматеріали, які роблять навчання більш різноманітним і цікавим. Персоналізація навчання: платформи та онлайн-ресурси дозволяють вчителям створювати персоналізовані навчальні програми, які враховують потреби та рівні окремих учнів [32]. Це допомагає надавати ефективну підтримку кожному учневі та дозволяє йому навчатися у власному темпі.

7. Взаємодія та співпраця: форуми для обговорення тем, спільні проекти, а також відгуки та коментарі до роботи один одного.

8. Візуалізація інформації: онлайн-ресурси дозволяють вчителям створювати візуально привабливий матеріал, який полегшує розуміння складних понять. Графіку, інтерактивні діаграми та мультимедійні презентації можна використовувати для візуалізації інформації та наочного представлення літературних моментів. Навчання через ігри. Ігри можуть бути розроблені для вивчення лексики, розвитку навичок аналізу тексту та сприяння критичному мисленню. Загалом, онлайн-платформи та ресурси стали важливими для залучення та навчання молодого покоління на курсах української мови та літератури, роблячи навчання більш доступним, цікавим та ефективним. Ці інноваційні інструменти допомагають учням підготуватися до викликів сучасного світу та розвинути навички, необхідні для розуміння й аналізу української мови.

9. Сучасне використання інтерактивних технологій не лише знайомить учнів з необхідним програмним матеріалом, а й залучає їх до створення унікальних та особистих проектів. Учні з ентузіазмом створюють сторінки авторів чи літературних діячів у соціальних мережах, складають віртуальні пазли та розгадують кросворди [15].

10. Завдяки проектним технологіям діти залюбки проводять віртуальні інтерв'ю з авторами, кав'ярнями чи музеями. У груповій співпраці вони створюють листівки, плакати, паперові книги та святкові стенди. Учитель може поділити учнів на групи відповідно до їхніх сильних і слабких сторін, або ж класний керівник може делегувати і розподіляти завдання. Комп'ютери та інформаційні технології використовуються для створення мультимедійних тренажерів, тестів та онлайн-ігор, оскільки сучасні інструменти стали незамінними помічниками для учнів [6, с. 34]. Кожен проект базується на дослідженні певної проблеми, що вимагає від студентів високого рівня творчої активності. Ми відходимо від традиційного формату курсу, з вільним вибором тем, методів і способів роботи. Учні усвідомлюють, що на них лежить велика відповідальність уникнути шаблонності і досягти такого рівня рефлексії в проекті, який буде цікавим для всіх учасників, навіть якщо вони вже мали справу з подібними питаннями багато разів, уникаючи готових і заздалегідь сконструйованих шаблонів.

Сьогодні медіаосвіта є важливим підґрунтям загальної освіти особистості. Розробка та реалізація індивідуальної освітньої траєкторії учнів через інтеграцію медіаосвіти у навчання української мови та літератури має бути скоординованою та інтегрованою різними ланками цілісної системи.

Адже саме поняття інтеграції пов'язане з результатом єдиного творення. Поширення практики інтеграції в курсах української мови та літератури з використанням елементів медіаосвіти наразі є одним із головних пріоритетів у галузі освіти. Аналізуючи публікації останніх років, я дійшла висновку, щодо вивчення медіаосвіти в аспекті її інтеграції в освітній процес в Україні прикладено чимало зусиль. Науковці та фахівці, які досліджували практичні та теоретичні засади медіаосвіти, працювали над працями Г. Онкович, О. Волошенко, Г. Дегтярьової та В. Літостанського [7].

Оскільки інформація, що поширюється в медіа, не завжди є правдивою та достовірною, завдання вчителя української мови - навчити учнів

критично ставитися до цієї інформації. Вчителі можуть включати елементи медіаосвіти в усі нові уроки, заохочуючи учнів до пошуку джерел інформації та демонструючи ефективні інструменти для розвитку медіаграмотності, необхідної для життя в сучасному світі. Інтеграція медіаграмотності в навчальний процес спонукає учнів активно шукати джерела інформації, проводити дослідження, вчитися аналізувати й оцінювати знайдену інформацію. Це сприяє розвитку навичок медіаграмотності, необхідних для життя в сучасному інформаційному суспільстві. Варто зазначити, що серед навичок, описаних у концепції нової української школи, є інформаційно-цифрова грамотність, яка описує безпечне та критичне використання інформаційно-комунікаційних технологій, а також інформаційна та журналістська грамотність, алгоритмічне мислення, навички безпеки в Інтернеті тощо. Відповідно до вимог і завдань Концепції розвитку медіаграмотності в Україні, вчителі мають сприяти розвитку медіаграмотності, критичного мислення та розуміння медіа творчості в учнів, що може здійснюватися на всіх предметах навчальної програми та в позакласній роботі.

QR-коди - це інноваційний та корисний інструмент, який можна використовувати на уроках української мови та літератури для покращення навчання та залучення учнів.

Ось кілька прикладів того, як QR-коди можна використовувати на уроках: Доступ до додаткових матеріалів: вчитель може створити QR-коди, які посилаються на додаткові матеріали до уроку, такі як відеоуроки, аудіофайли, статті або інші ресурси, що дозволяє учням вивчати тему більш глибоко і самостійно. Інтерактивні завдання: QR-коди можна використовувати для створення інтерактивних завдань для учнів. Наприклад, вчитель може створити кросворд або загадку і розмістити QR-код з посиланням на відповіді. Учні можуть відсканувати код і перевірити свої відповіді [24].

Літературні тури: QR-коди можна використовувати для створення віртуальних літературних турів. Вчителі можуть розміщувати QR-коди біля літературних пам'яток, місць, пов'язаних з авторами або подіями в книгах, а учні можуть сканувати їх, щоб дізнатися більше про літературну спадщину.

Аудіопрезентації та читання: QR-коди можна використовувати для доступу до аудіозаписів вчителя або інших усних матеріалів, щоб допомогти учням зрозуміти вимову або відчути настрій тексту, що вивчається.

Звітність та оцінювання: QR-коди можна використовувати для збору студентських завдань або звітів. Відповіді можна надсилати, скануючи спеціальні коди, що спрощує збір та перевірку домашніх завдань вдома.

Загалом, використання QR-кодів на уроках української мови та літератури сприяє тому, що навчання стає більш цікавим та ефективним, допомагає учням розвивати навички читання, розуміння та аналізу, а також стимулює їх творчу активність. Українська мова та література завжди були невід'ємною частиною культурної спадщини нації, і вчителі та освітяни несуть відповідальність за збереження їх важливості та актуальності в сучасному світі [24].

Інтерактивні дошки, онлайн-ресурси, відеоуроки та інші сучасні інструменти роблять навчання цікавішим та ефективнішим. Вони допомагають розвивати критичне мислення та творчі здібності учнів, а також готують їх до викликів сучасного світу. Сьогодні інформація доступна на широкому спектрі платформ та онлайн-ресурсів, а **використання інноваційних технологій навчання стає ключовим для залучення та навчання наступного покоління. Вчителі та освітяни мають унікальну можливість перетворити викладання української мови та літератури на захоплюючу подорож у світ, сповнений культурного та мовного багатства, підготувати нове покоління до важливих викликів майбутнього.**

Висновки до першого розділу

Інноваційні методи навчання - це не лише використання новітніх технологій у класі чи новітніх освітніх тенденцій, це також методи викладання та навчання!

Вони передбачають використання нових стратегій навчання, які більше орієнтовані на учня. Ці інновації заохочують учнів до активної участі та спілкування зі своїми однолітками і з вами як класним керівником. Очікується, що учні працюватимуть наполегливіше, але так, щоб це було адаптовано до їхніх потреб і допомагає їм швидше розвиватися. Освітні інновації - це процес створення, розповсюдження та прийняття нових інструментів (інновацій) для вирішення освітніх проблем, які раніше вирішувалися в інший спосіб.

Персоналізоване навчання - це метод навчання, який враховує індивідуальний внесок кожного учня в навчальний процес. В його основі лежить ідея про те, що немає двох дітей, які б брали участь у навчанні абсолютно однаково. У класі учні демонструють власні знання, ставлення, навички, темперамент тощо. Щоб досягти ефективного навчання (іншими словами, забезпечити позитивні зміни), вчитель повинен бути чутливим до цих відмінностей. Персоналізоване навчання відбувається в найчистішому вигляді, коли вчитель працює з учнем наодинці. Однак існує низка методів, які вчителі можуть засвоїти, щоб підвищити рівень персоналізації на практиці, працюючи з великою кількістю учнів.

Спільне навчання - це педагогічна технологія, що використовується в груповому навчанні, яка робить учнів відповідальними за навчання один одного, де кожен учень несе особисту відповідальність за своє власне навчання. Колаборативне навчання є синонімом терміну «кооперативне навчання».

Критичне мислення - це підхід до розвитку мислення, який підкреслює здатність формулювати та ефективно обґрунтовувати незалежні твердження або думки. Учні демонструють свою здатність мислити критично, коли вони формулюють інтерпретації (тлумачення чогось) в усній чи письмовій формі та підкріплюють їх власними аргументами. Учні застосовують критичне мислення в інклюзивний спосіб, коли вони правильно аналізують або критикують аргументи інших.

Фразеологія - одна з найхарактерніших і найоригінальніших галузей створення мови. У ній найяскравіше і найповніше проявляється народна мудрість, інтелект та особливості народного мислення. Викладання української мови в школі можна зробити більш цікавим, ефективним та результативним завдяки використанню різноманітних інноваційних методів і технологій.

РОЗДІЛ 2.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ ФРАЗЕОЛОГІЯ В ПРАКТИЦІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Освітні інновації - це процес створення, поширення та використання нових інструментів для вирішення застарілих освітніх проблем. Сучасною освітньою проблемою є брак можливостей для традиційного шкільного навчання.

Інноваційні методи - це методи, які передбачають підвищення ролі студента в процесі навчання, зміщення центру (фокусу) навчального процесу з викладача на студента, посилення допоміжної функції студента, допомогу студенту в організації його індивідуального навчального процесу, забезпечення можливості зворотного зв'язку від викладача до кожного окремого студента з використанням освітніх технологій та ІКТ. **Ю** Пометун зазначає, **що «інновація означає перетворення, нововведення, трансформацію; нововведення означає введення чогось дійсно нового. Вона передбачає внесення нового в мету і зміст занять, використання сучасних методів і форм викладання і навчання,**

створення співпраці між викладачем і студентом, передачу нових поглядів на навчання і весь освітній процес. Інновації не виникають самі по собі, а є результатом наукових пошуків, експериментів, досліджень, вивчення передового педагогічного досвіду та експериментування» [31, с. 43].

Використання інноваційних методів у навчальному процесі розпочалося ще у XX столітті і стало популярним в останнє десятиліття завдяки стрімкому розвитку ІКТ. Більше того, інноваційні технології дозволяють відійти від вивчення абстрактного предмета і зрозуміти його як засіб комунікації та мислення і вивести **навчально-пізнавальну діяльність на сучасний, творчий рівень. Як зазначають О. Волкова, О. Романенко та В. Щербина, впровадження інноваційних методів** підвищує якість навчальної програми та ефективність її **засвоєння учнями, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до вивчення української мови і літератури та створює умови для** тіснішої співпраці між учителями й учнями [12, с.48]. Така співпраця **є запорукою того, що вчитель стане наставником для учнів не лише під час вивчення предмета, а й у повсякденному житті. Тому використання інноваційних методів** має вирішальне значення в процесі індукції. За словами В. Кухаренко, інноваційні технології включають **такі підходи до викладання мови**

1) інтерактивні методи навчання,

2) використання технічних засобів навчання (комп'ютерів та мультимедійних засобів, Інтернету) для моніторингу, зберігання та використання знань у навчанні [17, с. 89].

Із запровадженням дистанційного навчання навчальні заклади почали використовувати технологію вебінарів. За допомогою інтернет-технологій вебінар зберіг головну ознаку курсу – інтерактивність, яка забезпечує моделювання функцій мовця та слухача, які працюють в інтерактивному режимі та спілкуються відповідно до сценарію такого курсу [25]. Саме тому термін «курс» у дистанційному навчанні схожий на термін «вебінар».

Під час вебінару слід застосовувати ілюстративно-демонстраційні прийоми, використовуючи інтерактивні порівняльні таблиці, алгоритми, презентації, відеоматеріали **тощо. Як зазначає І. Хом'як, «одним із психологічних принципів розвивального навчання є навчання узагальнених прийомів розумової діяльності,** які поділяються на алгоритмічні та евристичні прийоми. Оскільки алгоритмічні завдання спонукають учнів діяти за готовим зразком, що певною мірою обмежує процес пошуку в мисленні, необхідно поєднувати їх з евристичними прийомами, а саме: конкретизацією, абстрагуванням, варіюванням, аналогією та аналітичними запитаннями» [4]. Отже, при виборі прийомів для доповнення **алгоритмічного матеріалу слід звернути увагу на інноваційний метод інтерактивних вправ.**

Один з інноваційних методів навчання засноване на часі. **Цей метод враховує особливості роботи мозку, щоб допомогти вам швидко засвоювати теорію. Його розробив** нейробіолог Р. Дуглас Філдс **на основі досліджень того, як працює пам'ять. Ідея полягає** в тому, щоб послідовно вивчати невелику кількість теоретичного матеріалу, чергуючи його з новим матеріалом, який не має нічого спільного з теорією. На думку дослідниці, ключовим є встановлення чітких часових меж для блоків інформації, з **елементів яких складається урок. Навчальний матеріал поділяється на основні блоки (теоретичні) та допоміжні (рекреаційні, творчі тощо). Кожен теоретичний блок чергується з допоміжним.** Таким чином, каже дослідниці, **можна оптимізувати природний процес кодування пам'яті в мозку** [43].

Для того, щоб використовувати метод блокового навчання під час курсу, необхідно заздалегідь підібрати навчальний матеріал, який відповідає поділу на блоки (залежно від часових рамок), адаптувати його до формату блокового навчання та пояснювати новий матеріал у зв'язний спосіб [20].

Інноваційний метод навчання блогінгу можна реалізувати за допомогою додатку **Edmodo. Edmodo - це освітня технологічна платформа,** яка пропонує можливості для спілкування, співпраці та наставництва для середніх шкіл, коледжів та вчителів. Мережа Edmodo дозволяє вчителям ділитися контентом, **створювати тести, вікторини та опитування, а також керувати комунікацією з учнями, колегами та батьками. Система орієнтована на вчителів: учні та їхні батьки можуть приєднатися до Edmodo** лише за запрошенням [23].

Однак найбільшою перевагою є те, що це інтерактивний простір для учнів. Додаток має інтерфейс, схожий на Facebook, але це закрита, безпечна мережа лише для вчителів та учнів, тому він ідеально підходить для використання методу ведення блогів. Більше того, його використання допоможе перенести позитивне ставлення до соціальних медіа у вивчення української мови. Ведення блогу передбачає творче планування, вибір гіпотез, організацію та опис теми в блозі. Цей метод вимагає систематичного підходу і найкраще повертатися до нього принаймні раз на місяць. Вчитель створює сторінку класу на платформі, де учні висвітлюють тему за допомогою постів. Під час вебінару **діти опрацьовують тему, обирають проблемні питання, активно обговорюють пости та пишуть блог як домашнє завдання** [7, с.8]. Учні повинні мати можливість самостійно обирати теми для своїх дописів, але слід заохочувати їх обирати соціально значущі теми. Таким чином, **поєднуючи теоретичний матеріал курсу, можна досягти розвитку соціокультурної компетентності.**

2.1. Проектна робота

Проектна робота - це система навчання, за якої учні здобувають знання та навички шляхом розробки та виконання все більш складних практичних завдань - проектів. Суть методу полягає не в навчанні, а в розвитку особистості в процесі свідомої та вмотивованої індивідуальної діяльності в групі для вирішення спільної проблеми. Основою методу проектів є виконання різноманітних навчальних і творчих завдань, тематику яких розробляє вчитель, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів. Цінність використання методу проектів на уроках української мови та літератури полягає в тому, що проект як метод навчання є чудовим педагогічним засобом активізації пізнавальної діяльності, розвитку творчих здібностей і, водночас, формування певних рис особистості. Метод проектів - це поєднання теорії та практики, що пов'язує всю нашу освітню та реформаторську роботу з життям, допомагає молодим людям включитися в активну діяльність. Проект спрямований на випереджальний розвиток дитини як творчої особистості. Звичайно, не всі учні стануть науковцями. Але необхідно зробити так, щоб всі вони відчули радість відкриття нового, радість творчого усвідомлення життя. Проект є логічним балансом між теоретичними та практичними знаннями, вміннями та навичками [33, с. 76].

Філософсько-теоретичний контекст методу проектів та передісторія прогресизму У випадку з методом проектів, який став загальноновизнаним методом навчання, а також символом прогресивної освіти, все стало зрозуміло, коли в 1918 році американський педагог Вільям Херд Кілпатрик (експериментатор і прогресист) опублікував статтю з однойменною назвою «Метод проектів», теорія якого **стала результатом практичного досвіду, де заохочення учнів до групової роботи, змагання та відмова від оцінювання стали основою проектного мислення та діяльності [40]. Вільям Херд Кілпатрик (1871-1965) вважав, що школа має бути більш орієнтованою на суспільство, зосередженою на дитині та вихваляючи правила демократії та плюралізму.** Його новаторське освітнє мислення включає спільне навчання, роботу в команді та team-learning, індивідуалізацію навчання, збагачену елементами переживання шкільних дій [44].

В одному зі своїх тверджень Джон Дьюї стверджував, що праці В[і]л[і]ама Кілпатрика є створення значний і, практично, єдиний внесок у розвиток шкільного суспільства, яке є органічним елементом живої демократії, що розвивається» [41]. Однак сутність філософії цього методу базується на прогресивізмі як формі заперечення формалізму (де занадто багато уваги приділяється правилам і зовнішнім

формам дії) або ж його можна осмислити як точку зору у філософії, науці та мистецтві, згідно з якою форма є чинником, що визначає пізнавальну, етичну та естетичну цінність, словоблуддя (тобто словесне навчання, позбавлене думки і понятійного фундаменту (словоблуддя - це словесне викладання, позбавлене думки і понятійної основи) [6], нав'язуючи вербальний **стиль, що застосовується в методах навчання і передачі знань** та **авторитаризм, що присутній у традиційних системах освіти і виховання, де існуюча система цінностей вимагає беззастережного підпорядкування нормам і наказам влади** [42], або ж може бути пов'язаний з особистісним фактором як рисою характеру, що змушує індивіда шукати авторитет, якому він може підкорятися [41]. **Прогресивна концепція освіти проголошує ідеї, що стосуються свободи від традиційного навчання, пов'язаного з авторитетом** підручника, запам'ятовуванням обов'язкового матеріалу і переказуванням знань, що викладаються на уроці, і **навпаки, постулює реалізацію правил навчання через дію і переживання, вирішення проблем, а також** проблемний метод [36]с. 56]. Концепція навчання впродовж життя, яка бере свій початок в американській концепції прогресизму та освіти Джона Дьюї, все ще залишається ефективною, коли йдеться про сучасну школу як організацію, що навчає. Метод проектів ґрунтувався на концепціях навчання через дію та ліберальної освіти. Девізом Дж. Дьюї була спроба розвинути навички учнів через співпрацю **над конкретною проблемою, за умови колективного пошуку та створення спільного проекту**. Дуже важливо, щоб діти виявляли **особисту зацікавленість у здобутті знань про те, де і як вони можуть** бути корисними в житті. Через розробку та реалізацію практичних проектів учні отримують досвід і знання, **які вони поступово розвивають протягом усього навчання**. **Одному з учнів Д. Дьюї, професору В. Х. Кілпатрику, вдалося вдосконалити систему** проектної роботи та **теоретично обґрунтувати метод на основі принципу «освіта - це життя, а не підготовка до життя»**, він запропонував **першу класифікацію проектів (творчі проекти, споживацькі проекти, проекти вирішення проблем, практичні проекти)**. Проект визначався як цілеспрямована діяльність, заснована на інтересах дитини [40].

Ідею проектного навчання розвинув Коллінгс, який розробив теоретичне обґрунтування проектного підходу і запропонував використовувати досвід дітей як зміст шкільної діяльності, інтерпретуючи досвід як цікавий аспект їхнього життя, що приносить задоволення. Він створив власну класифікацію проектів (ігрові проекти, історичні проекти, проекти-екскурсії, робочі проекти) та узагальнив досвід чотирирічного впровадження методу проектів в американських школах [10, с.27].

Американський досвід проектного навчання полягає в тому, що він створює систему освітніх проектів через активну, цілеспрямовану діяльність, що базується на особистих інтересах учнів. Метою вирішення навчальних завдань у реальних ситуаціях був практичний результат - колективна робота і розвиток навичок дитини. Педагогічна діяльність вимагає від учителя вміння ставити перед учнями проблеми, коригувати пошуки учнів і заохочувати їх до застосування отриманих знань. У проектному навчанні використовувалися активні методи і форми співпраці. Є. Кагоров, проаналізувавши досвід впровадження проектної діяльності У. Чаттерса, Стівенсона, У. Кілпатрика, Вудхелла, У. Кілпатрика, Вудхелла, Р. Уоткінса, з'ясував, що, незважаючи на різні думки щодо сутності **методу проектів, американські педагоги підкреслюють одні й ті ж концептуальні ознаки: принцип активності у виборі проекту та його виконанні; життєвий, практичний характер проектів, їх суспільно корисну мету; зацікавленість учнів у виконанні проекту; зв'язок теорії з практикою, знаннями та вміннями; спроможність проекту породжувати нові** [15].

На початку 20 ст. метод проектів прийшов до України в результаті дидактичних зусиль кількох експериментальних шкіл, спрямованих на активізацію навчально-виховної роботи, зв'язок **навчання з життям і виробництвом, трудову підготовку учнів. Метод проектів не тільки став** основною формою організації **навчання у вітчизняних школах, а й визначив зміст усієї шкільної роботи**. Однак, незважаючи на те, **що цей новий метод навчання знайшов підтримку серед вчителів, він впроваджувався в школах без належного методичного забезпечення, теоретичного осмислення та експериментального контролю. Перший досвід його застосування виявив** низку проблем і ускладнень: **зменшення ролі вчителя в навчальному процесі, неефективне використання навчального часу та відсутність мотивації в** учнів до навчання в такий спосіб. Як наслідок, метод проектів був засуджений і заборонений. Українська школа стала авторитарною та репродуктивно орієнтованою, в ній домінували стандартизація та уніфікація навчальних матеріалів, форм і методів навчання.

За радянських часів проектна діяльність учнів була витіснена за межі класної кімнати і проходила переважно в позакласних гуртках.

Наприкінці 1980-х років відголоски проектної системи можна було побачити в технології колективних творчих практик.

З середини 1990-х років метод проектів знову почав привертати увагу вчителів української школи. Л. Варзацька та **Л. Кратасюк розробили практичні методичні поради щодо організації проектної діяльності учнів на уроках української мови; Г. Токмань** розглядає проект як сучасну педагогічну технологію навчання української літератури. **О. Онопрієнко, П. Кендзьор, О. Войтенко розробили** детальні методичні рекомендації щодо впровадження методу проектів у навчальний процес середньої школи. Професори С. Коршок та Г. Бойко обґрунтовують необхідність врахування можливості використання методу проектів учителями-словесниками при розробці **нових підручників з української літератури**. Педагогічна технологія методу проектів успішно застосовується в Україні [31, с. 89].

У зарубіжній педагогіці метод проектів неодноразово критикували за нездатність **забезпечити високий рівень теоретичних знань учнів з фундаментальних наук, але в багатьох американських і європейських школах та вищих навчальних закладах він користується популярністю і вважається** сильним елементом освіти. Наприклад, Я. Круліківський **узагальнив досвід впровадження методу проектів у польських школах, у тому числі в** контексті викладання **гуманітарних дисциплін. Діана Облінгер** проаналізувала **тенденції розвитку університетської освіти в США, детально описавши процес створення та функціонування освітніх просторів на кампусах як високотехнологічних і комфортних навчальних центрів для студентів**, де вони можуть створювати і виконувати індивідуальні та групові проекти в спеціально створених умовах [40].

Метод проектів - це метод навчання, при якому студентам пропонується ряд проектів або ситуацій, **з яких вони повинні вибрати проблему, яку вони хочуть вирішити. Після того, як студент вибрав проблему, яку** він хоче вирішити, він повинен буде знайти рішення проблеми самостійно. Це один з найбільш креативних підходів до навчання, але що в цьому випадку робить викладач? Учитель, у випадку проектного методу навчання, бере на себе роль провідника, а не диктатора, і веде клас через урок у власному темпі. Метод проектів - **це альтернативна модель навчання, яка приділяє більше уваги навчанню учнів, а не викладацькому аспекту уроку**. Він наголошує на довірі до учнів, а не на нав'язуванні їм стилю навчання. **Відповідальність за роботу покладається безпосередньо на учнів, оскільки навіть зміст навчальної програми та методика розглядаються з** точки зору учня. Таким чином, цей метод повністю орієнтований на учня [44].

Етапи методу проекту.

1. Вибір проекту. Першим кроком у процесі застосування методу проектів є вибір проектної роботи. Учням пропонується кілька проблем, з яких вони повинні вибрати тему або проект, який має максимальну користь і задовольняє конкретну практичну потребу. **У цьому процесі вчителі виступають в ролі гідів і мотивують учнів не відставати і робити мудрий вибір на основі** їхніх здібностей.

2. Планування - це наступний крок у проектному методі навчання. На цьому етапі учні повинні спланувати роботу над проектом, а вчитель буде направляти їх і допомагати їм у цьому процесі. Учнів можна зібрати **разом, щоб висловити свої думки та пропозиції у формі дискусії, де вчитель може висловити заперечення та проблеми, пов'язані з** проектом, за який вони взялися.

3. Після фази планування настає фаза виконання, коли учні виконують проектну **роботу відповідно до свого плану, створеного на попередньому етапі. Учні розподіляють свої обов'язки між собою відповідно до інтересів кожного учня та на основі їхніх здібностей. Таким чином, кожен учень буде робити свій внесок у завершення проекту по-своєму - збирати дані, відвідувати місця, збирати інформацію, читати історію і так далі. Вчитель знову ж таки виступає в ролі гідя і надає необхідну інформацію, допомагаючи** учням йти правильним шляхом.

4. Завершальним етапом методу проектів є оцінювання. Уся робота переглядається вчителем, а учні отримують оцінку на основі результатів своєї діяльності. Учні виконують проект за планом, після чого записують помилки, яких вони припустилися в процесі роботи [50].

Види проектного методу навчання. Прихильник методу проектів, Кіппатрик, класифікував його на чотири типи, як пояснюється нижче:

- При конструктивному методі учні отримують завдання створити щось, пов'язане з соціальним життям, наприклад, моделі, карти, схеми, діаграми, посилки і т.д.

- Художній метод. Цей тип навчання зазвичай використовується в галузі естетики та мистецтва, таких як музика, образотворче мистецтво, культура, література тощо.

- Метод вирішення проблем використовується для вирішення проблем, пов'язаних з реальними життєвими ситуаціями на будь-яку тему, наприклад, як відправити електронний лист, як працювати з банківськими рахунками, як користуватися певним продуктом і так далі. Вирішення цих проблем в ідеалі зробить студентів ефективними в соціальному житті.

- Метод групової роботи. Цей метод передбачає, що всі учні отримують завдання, яке потрібно виконати в групі. Потім група приступає до виконання цього завдання, а вчитель виступає в ролі керівника. Це може бути як складний інженерний проект, що вимагає різних галузей знань для співпраці над чимось простим, наприклад, над створенням саду в школі [52].

Переваги методу проектів:

Активний досвід навчання. Метод проектів підкреслює концепцію навчання через практику. Студенти активно беруть участь у навчальній діяльності, що допомагає їм покращити свої навички, набуті безпосередній досвід та розвинути мислення. Впровадження активного навчання у повсякденне життя учнів може бути дуже корисним у довгостроковій перспективі.

Виховання почуття відповідальності. У проектному методі навчання вчитель виступає в ролі керівника, а діяльність у класі виконується самими учнями. Це сприяє підвищенню самодостатності та самовідповідальності серед **учнів. Це допомагає учням вчитися самостійно і розвивати власний стиль навчання.**

Покращує співпрацю між учнями. Оскільки метод проектів використовує методологію, коли **учні працюють у співпраці зі своєю групою, він допомагає учням** налагодити зв'язок один з одним як на професійному, **так і на особистому рівні, а отже, робить їхній** загальний навчальний досвід цікавим і глибоким. Це прищеплює їм почуття співпраці та надзвичайно розвиває їхні соціальні навички.

Покращує комунікативні **навички. Це допомагає школярам значно покращити свої комунікативні навички, оскільки студентам надається можливість вільно висловлювати свої думки як серед однолітків, так і серед** викладачів, що допомагає їм спілкуватися більш ефективно.

Покращує навички критичного мислення. **Навички критичного мислення - це навички 21-го століття, які повинні мати учні різного віку в наш час. Це те, що потрібно розвивати з огляду на майбутнє учнів, і до цього потрібно** ставитися з максимальною ретельністю [47].

Як і будь-який інший метод навчання, метод проектів також має певні недоліки. Навчання за допомогою методу проектів **може зайняти багато часу, оскільки** є багато речей, які необхідно враховувати при викладанні за допомогою цього методу, наприклад, здатність студента **розуміти предмет, швидкість, з якою він це робить**, фактична точність проекту і так далі. Існує багато факторів, які повинні бути враховані та належним чином скориговані вчителем. **Це ідеальний перехід до наступного** пункту: брак викладачів-експертів. Проектний метод навчання може бути реалізований лише досвідченими вчителями, які мають кількарічний досвід роботи, якого багато вчителів можуть не мати. **Це призводить до нестачі вчителів, а отже, до** неможливості ефективно застосовувати цю форму навчання [46].

Підходить не для всіх предметів. Метод проектів **найбільше підходить для предметів, які вимагають практичних знань, тому такі предмети, як мистецтво, література тощо, можуть не отримати багато користі від цієї форми навчання.**

STEM-проект

Так, під час вивчення фразеології можна організувати тижневий STEM-проект. Під час якого учні знайомляться з фразеологізмами і пояснюють їх значення; розвивають навички дослідження, критичного мислення, співпраці та творчого підходу.

Етапи реалізації проекту:

1-й день: учитель розповідає, що таке фразеологізми, наводить приклади. Наприклад, «втерти носа», «ловити ґав», «зарубати на соні». Учні намагаються припустити, що можуть означати різні фразеологізми і чому вони з'явилися.

2-3-й день: кожен учень отримує фразеологізм і з'ясовує його значення вдома з допомогою батьків або вчителя. Також до отриманого фразеологізму малюють прості малюнки олівцями/фломастерами або створюють анімації за допомогою дитячої програми (наприклад, Scratch).

4-5-й день: учні разом з учителем складають коротку казку, де герої використовують вивчені фразеологізми. Це допоможе їм краще зрозуміти вираз і побачити їх використання в сюжеті.

6-й день: учні знаходять фразеологізми, що включають кількісні значення (наприклад, «п'ять колес до воза», «сім разів відміряй - один раз відріж») і намагаються визначити, як це стосується реального життя.

7-й день: діти презентують свої малюнки, сценки та казки перед однокласниками або батьками; потім діляться враженнями від проекту, обговорюють, що нового вони дізналися.

Результатом такого проекту є те, що учні краще розуміють і можуть використовувати фразеологізми в мовленні. Також вони здобувають досвід творчої роботи та вчать працювати в команді.

2.2. Метод «рольових ігор»

Одним із найефективніших практико-орієнтованих (ситуаційних) завдань у методиці навчання іноземної мови є рольова гра. Нині викликаний великий інтерес до цього методу навчання, тому що він є прийомом моделювання реальної ситуації спілкування. Слід розглянути такий феномен, як рольова гра, докладніше і зупинитися на її складових. Інтерес методистів до рольової гри зовсім не випадковий, адже саме у грі у того, хто навчається, розвиваються творчі здібності, вміння орієнтуватися в певній ситуації.

Обіграння запланованого уроку є стимулом до розвитку спонтанного мовлення, пов'язаного з розв'язанням певних проблем і комунікативних завдань. Використання рольових ігор у навчанні має свої позитивні моменти: високий рівень взаємно спрямованої активності суб'єктів взаємодії та емоційна, духовна єдність учасників. Особливості такої взаємодії полягають у такому: суб'єкти освіти перебувають в одному смисловому просторі; спільно занурюються в проблемне поле розв'язуваної задачі, тобто включаються в єдиний творчий простір; узгоджують вибір засобів і методів реалізації розв'язування задачі; спільно входять у схожий емоційний стан, переживають схожі почуття, що

спутно супроводжують ухвалення і здійснення розв'язування задачі.

Існує багато досліджень, які пояснюють переваги рольових ігор у формальній освіті. Ці переваги включають допомогу учням у вивченні різних предметів, підвищення прагнення до грамотності і допомогу в розвитку соціальних навичок. Корисні якості рольових ігор в освіті є очікуваними. Зрештою, концепція рольових ігор в освіті, хоч і не обов'язково в ігровому контексті, є добре задокументованим методом, який використовувався ще в 1946 році в роботі Ліліан Уолд: «Рольова гра як засіб навчання». Більше того, хоча рольові ігри існують виключно в ігровому контексті, вони мають схожість з рольовими іграми в освіті. Рольові ігри увійшли в сучасну культуру, набуваючи все більшої популярності завдяки можливості цифрового розповсюдження та цифрової інтеграції раніше аналогових медіа [48]. Незважаючи на широке використання навчальних рольових ігор та нинішню популярність рольових ігор, існує велика прогалина в літературі, яка не дозволяє поєднати та порівняти навчальні рольові ігри та рольові ігри. Відсутність порівняння між тим, як обидва ці методи використовуються в освіті, може призвести до неправильного сприйняття і нерозуміння специфічного елементу рольових ігор, який може допомогти в навчальному процесі.

Гра дає можливість розвивати та вдосконалювати навички спілкування в реальних життєвих ситуаціях [45]. Як активний метод навчання, вона залучає майже всіх учнів (обов'язково на добровільних засадах), мотивуючи їх до спілкування, відтворення та інтерпретації вивченого матеріалу. Ігрові вправи - це види діяльності, які вимагають застосування раніше набутих знань, мовних навичок і вмінь у новому контексті та середовищі. Вони найчастіше використовуються на заключних заняттях, коли з їх допомогою перевіряється рівень знань, а також відпрацьовуються, опрацьовуються, повторюються і закріплюються.

У методичній літературі рольова гра визначається як спонтанна поведінка учнів, їхня реакція на поведінку інших у гіпотетичній ситуації. Рольова гра - це метод навчання, при якому тому, хто навчається, пропонується вільно висловлюватися в заданих обставинах, виступати **в ролі одного з учасників іншомовного спілкування** [7, с. 6]. Обов'язковим елементом рольової гри є розв'язання проблемної ситуації, вирішення конкретного завдання, що гарантує **максимальну активізацію комунікативної діяльності учнів. Пошук шляхів вирішення** проблеми визначає природний характер спілкування. Формулювання проблеми і необхідність пошуку рішення сприяють **розвитку критичного мислення, а необхідність** ретельно обмірковувати ситуацію і знайти **рішення розвиває логічне мислення, аргументацію і вміння переконувати співрозмовника** [4].

У людському житті **рольова гра виконує такі функції: 1) рекреативну (це основна функція гри - розважати, надихати, викликати інтерес); 2) комунікативну (оволодіти діалектикою спілкування, реалізувати себе в грі); 3) терапевтичну** (подолати різні труднощі, що зустрічаються **в інших видах життєдіяльності**); 4) **діагностичну** (виявити відхилення від нормативної поведінки, самосвідомості в процесі гри) 5) **корекційна** (досягнення **позитивних змін у структурі особистісних показників**); 6) міжкультурної **комунікації (засвоєння соціокультурних цінностей, спільних для всіх народів);**

7) **соціалізації** (інтеграція в систему суспільних відносин, засвоєння соціальних норм) [12, с. 34].

У навчально-виховному процесі рольова гра виконує освітню, мотиваційну, орієнтаційну, компенсаторну, виховну та інші функції.

5. **Рольова гра виконує навчальну функцію, оскільки** виступає як конкретна вправа, спрямована на оволодіння навичками та вміннями діалогічного мовлення в міжособистісному спілкуванні.

6. Рольова гра виконує мотиваційно-стимулюючу функцію, оскільки активізує мотиваційні механізми. **Як модель міжособистісного спілкування** вона стимулює **потребу в ньому і викликає в учнів інтерес до участі в іншомовному спілкуванні**.

7. Орієнтувальна **функція рольової гри** полягає в тому, що вона допомагає учням планувати власну фонетичну поведінку та прогнозувати поведінку своїх співрозмовників, а також розвиває вміння оцінювати дії (свої та інших).

8. Компенсаторна функція полягає в тому, що рольова гра допомагає розв'язати протиріччя між потребою учня виступати в ролі мовця і потребою учня виступати в ролі немовного актора; розширює діапазон діяльності учня, враховуючи його бажання порівнюватися з дорослими.

9. Виховна функція досягається через загальний вплив рольової гри на вихованців. Рольова гра сприяє розвитку позитивних особистісних якостей та активній участі учня в групі [49].

Дослідники визначили наступні **переваги використання рольових ігор: 1) учні використовують мовний матеріал у ситуаціях, наближених до реального життя; 2) цей вид гри дозволяє** засвоїти навчальний матеріал і в процесі закріплення свідомо засвоїти особливості його використання в мовленні;

3) рольова гра розвиває і вдосконалює мовленнєво-пізнавальну діяльність і створює умови для психологічної підготовки до спілкування;

4) в учнів виникає бажання спілкуватися [48].

Існують певні принципи **організації проведення рольових ігор на заняттях. Необхідно пам'ятати, що для успішної діяльності необхідне виконання двох основних функцій - вирішення поставлених завдань і надання підтримки всім членам групи під час спільної роботи. У структурі рольової гри необхідно дотримуватися таких моментів:**

1) організувати навчальний простір і створити сприятливу обстановку; 2) виробити норми групової взаємодії; 3) об'єднати учасників у мікрогрупи, якщо рольова гра передбачає участь кількох невеликих груп; 4) організувати всередині групи і мікрогруп навчальну діяльність; 5) підбити підсумки; 6) здійснити презентацію рольової гри.

Існує багато досліджень, які пояснюють переваги рольових ігор у формальній освіті. Ці переваги включають допомогу учням у вивченні різних предметів, підвищення прагнення до грамотності і допомогу в розвитку соціальних навичок. Корисні якості рольових ігор в освіті є очікуваними.

О. Щерстюк підкреслює, що рольова гра відрізняється від інших методів навчання тим, що дозволяє учням брати участь у розробці предмета, який викладається, дає їм можливість «прожити» певний час у чужій ролі, пройти випробування **в конкретних життєвих ситуаціях. При цьому дослідниця підкреслює, що рольова гра не** замінює традиційні методи **навчання, а скоріше раціонально їх доповнює. Основним критерієм, який** визначає **доцільність використання рольових ігор у** навчальному процесі, є досягнення навчальної мети з урахуванням умов, в яких відбувається процес навчання. На думку дослідниці, використання рольових ігор у навчальному процесі є доцільним за таких умов:

1) підвищення інтересу до занять і загалом до предметів, які висвітлюються у грі;

2) підвищення пізнавального інтересу до процесу навчання (учні засвоюють і запам'ятовують більше інформації на основі прикладів конкретної діяльності, що сприяє розвитку здатності до прийняття рішень в **учасників гри**);

3) позитивний вплив рольових ігор на ставлення школярів до процесу навчання;

4) зміна ставлення учнів до конкретних ігрових ситуацій та персонажів гри;

5) оптимізація самооцінки учнів: вони стають більш об'єктивними, іноді змінюючи свою оцінку здібностей інших;

6) покращення стосунків між учнями та вчителями [37, с.45].

Рольова гра має відповідати певним вимогам [30, с. 31]:

1) **гра повинна стимулювати мотивацію до навчання, викликати в учнів інтерес і бажання добре виконати завдання** та базуватися на ситуації, яка відповідає реальній ситуації спілкування;

2) рольова гра повинна бути добре підготовленою і добре організованою з точки зору змісту і форми;

3) рольова гра повинна бути прийнята всією групою;

4) гра повинна проходити в дружній і творчій атмосфері.

Роль викладача в процесі підготовки та проведення гри постійно змінюється. Якщо на початку виконання завдання вчитель активно керує діяльністю учнів, то поступово він стає спостерігачем. Готуючи урок, на якому буде використовуватися гра, слід взяти до уваги наступні методичні питання:

- Які навички з англійської мови учні повинні набути під час гри?

- Яким аспектам гри слід приділити особливу увагу?

- Які ще педагогічні цілі слід переслідувати під час гри?

- Які матеріали потрібні для гри?

- Як найшвидше ознайомити дітей з правилами гри?

- Скільки часу повинна тривати гра?

- Чи повинна вона бути цікавою та захоплюючою?

- Як зробити так, щоб кожен учень брав участь у грі? Як організувати спостереження за дітьми, щоб побачити, чи всі беруть участь у грі?

4. Які зміни можна внести в гру, щоб підвищити інтерес і активність дітей?

5. Якими висновками слід поділитися з учнями наприкінці гри? Під час організації ігор слід дотримуватися таких правил: 1) правила гри повинні бути простими і чітко сформульованими, а зміст пропонованого мовного матеріалу - доступним для учнів.

2) гра повинна забезпечувати основу для пізнавальної діяльності;

3) навчальний матеріал, який використовується під час гри, повинен бути простим у використанні і доступним для кожного учня; 4) кожен учень повинен брати активну участь у грі, оскільки тривале очікування своєї черги знижує користь від гри.

5) якщо на уроці проводиться кілька ігор, то легкі та важкі за навчальним змістом повинні чергуватися.

Такий метод є дуже ефективним засобом для вивчення фразеології у початковій школі, оскільки він дозволяє дітям не лише запам'ятовувати нові вирази, але й краще розуміти їх значення через практику та емоційний досвід. Діти в цьому віці легко залучаються до ігрових форм навчання, тому рольові ігри сприяють розвитку мовних навичок та уяви.

Рольова гра

Основні етапи проведення рольової гри з вивчення фразеології:

1. вибір фразеологізмів та пояснення значення. Учитель обирає кілька фразеологічних зворотів (наприклад, «як дві краплі води», «тримати язик за зубами») та пояснює їх значення дітям у доступній формі.

2. учитель пропонує життєві ситуації, де доречно використовувати ці фразеологізми. Наприклад, коли говоримо про двох людей, які дуже схожі (фразеологізм «як дві краплі води»).

3. учитель розподіляє ролі, відповідно до якої учні будуть застосовувати фразеологізм (наприклад, «тримати язик за зубами») і дає час на підготовку. Наприклад, одному учню пропонують зіграти роль друга, який допомагає тримати секрет.

Діти розігрують ситуації, застосовуючи вивчені фразеологізми у своїх репліках. Це дає їм змогу практично засвоїти фразеологізми, відчути їх емоційний і культурний підтекст.

Після гри вчитель запитує учнів, як вони зрозуміли значення фразеологізмів, що відчули в процесі гри, де ще можуть їх використовувати в реальному житті.

Метод рольової гри перетворює навчання на захоплюючий процес, що стимулює дітей до подальшого вивчення мови.

Діалог

Також можна скласти діалог з використанням фразеологізмів, розподілити ролі серед учнів і пограти. Наприклад, з використанням фразеологізмів: «дути губи», «робити з мухи слона», «ловити г'ав»

1. Привіт, Петрику! Чому відвертаєшся? На кого губи надув?

2. Привіт, Остапе! Ні на кого я не ображуюся. Домашню задачу не розв'язав. Така складна виявилася. Знову двійку отримаю.

3. Не панікуй і не роби з мухи слона. Зараз поясню, сам швидко все напишеш.

4. Спасибі! І справді, не така вже й складна ця задача.

5. Звичайно не складна. Та й вчителька на уроці пояснила, як її розв'язувати.

6. Пояснила? А я щось не чув.

7. Не треба г'ав ловити, Петрику!

8. Сьогодні уважно слухатиму урок.

9. А ось і дзвінок!

10. Спасибі, Остапе, за допомогу!

2.3. Інтерактивні вправи на уроках української мови

Для того, щоб інтерактивне навчання відбувалося в українському класі, необхідно перейти від законів групового розвитку людей, спілкування та взаємовпливу до малих груп. Для того, щоб зробити малі групи активними на уроці та інтегрувати діяльність окремих членів групи в єдину групову діяльність, необхідно подбати про психологічну сумісність, навчальні здібності, інтереси та нахили всіх членів групи. Крім того, інтерактивні технології повинні використовуватися у вивченні мови систематично, щоб вони стали для дітей самоочевидними, а парно-групові, колективні та індивідуальні види діяльності максимально поєднувалися.

Як відомо, інтерактивне навчання передбачає обмін інформацією між усіма учасниками навчального процесу і має багато переваг. Але не варто робити з нього панацею чи відмовлятися від нього. У вивченні мови все повинно використовуватися помірно. Як зазначає автор статті «Діяльнісна основа навчання» А.Фасоля: «Основними принципами організації навчання на основі активних та інтерактивних технологій є А) створення умов для активної участі учнів у навчальному процесі на різних його етапах, Б) послідовність та узгодженість у засвоєнні технологій: від найпростіших (робота в парах) до найскладніших (мозаїка, дискусія тощо) В) спрямованість навчальної діяльності на розвиток особистості, на вироблення життєвих навичок,

Д) підтримка суб'єктивного досвіду учня,

Д) створення на заняттях проблемних ситуацій з реального життя,

Е) обов'язкова рефлексія діяльності: що ми робимо; яка мета; чому ми це робимо саме так; якого результату ми хочемо досягти?». [39, с.2].

Якщо викладач зацікавлений у тому, що роблять учні на занятті, то навіть такий метод, як лекція, може бути активним і цікавим для

студентів.

Наразі існує **надзвичайно багате розмаїття інтерактивних форм і методів роботи**. Поки є попит і творчий підхід до їх використання на заняттях.

Під час вивчення фразеології можна організувати фразеологічний аукціон для різних груп у класі. Учитель оголошує завдання, а групи по черзі дають відповіді. Перемагає та група, яка останньою дасть правильну відповідь. Приклад

1. Перелічіть усі вирази, які містять слово бити або його похідні (пробити кінець, вибити з тебе дурня, і т. д.).
2. Перелічіть вирази, в **яких використовується слово земля або похідні від нього (земля горить під ногами, наступаєш на землю, не чіпай землю, змітаєш з лиця землі, очима землю рижш, перебуваєш між небом і землею).** **Метод «Якби...» дуже цікавий тим, що передбачає «опис змін, які відбуваються у світі, в країні, в предметі за певних умов, динамічних перетворень. Це розвиває творчу фантазію та уяву»** [32, с. 62]. Цей вид роботи може бути корисним для написання міні-есе або на уроках, спрямованих на розвиток зв'язного мовлення. Темми можуть бути найрізноманітнішими, і цікаво відзначити, що діти іноді самі придумують незвичні назви.

В іншому випадку цікаво попрацювати зі смисловими картками. можна пограти в гру-змагання «Дивись - не помились»: Правильна відповідь - синій колір, неправильна - червоний. Наприклад, підібрати синонімічний, або антонімічний фразеологізм.

«Мозковий штурм». Мозковий штурм - це техніка креативного мислення для винайдення нових ідей та вирішення проблем. Команди використовують цей метод, щоб заохочувати нові способи мислення та колективно генерувати рішення. Мозковий штурм заохочує вільне мислення і дозволяє висловлювати всі ідеї без осуду, сприяючи створенню відкритого та інноваційного середовища. Цей процес, як правило, відбувається в групі людей, хоча його можна проводити і в індивідуальному порядку. Основна мета мозкового штурму - згенерувати і задокументувати багато ідей, незалежно від того, наскільки «нестандартними» вони можуть здаватися. Завдяки цьому процесу латерального мислення пропонується винахідливі ідеї, які дають поштовх до творчих рішень. Заохочуючи кожного мислити більш вільно і не боятися ділитися своїми ідеями, команди можуть спиратися на думки один одного, щоб знайти найкраще можливе рішення проблеми. Хоча мозковий штурм зазвичай допускає вільні методи мислення і не вимагає багато правил, найкращі результати зазвичай випливають з контрольованих сесій. Постановка запитань і рольове програвання різних сценаріїв під час мозкового штурму - це розумний спосіб знайти незвичайні ідеї та рішення, про які раніше ніхто не замислювався. При вивченні розділу фразеологія можна використовувати «мозковий штурм» для визначення сенсу того чи іншого висловлювання, коли діти можуть запропонувати свої, навіть неймовірні ідеї тлумачення й ці ідеї мають сприйматися без критики [53]. Такий метод навчання не тільки дозволить краще запам'ятати матеріал, а й буде розширювати словниковий запас школярів та розвивати фантазію.

Гра «Закінчіть речення»

Подані речення потрібно закінчити фразеологізмами.

1) Місто він своє знає як... 2) Нові будинки ростуть як... 3) Крутиться зранку до вечора як... 4) Схожі ми з сестрою як ... 5) Що йому не кажи, йому все як ... 6) Приїзд давніх друзів був як ... 7) Дощу цієї весни було мало як... 8) Після хорошої зарядки сон як... 9) Коли ми піднялися на гору, село було видно як... 10) Дізнавшись, що починається футбол, Сашка як... 11) Навколо була п'ятьма хоч ... 12) Працювали діти в саду не на ... 13) Хлопці все літо жили... 14) Річку нашу можна перейти убрід, води в ній... 15) Будинок нашої бабусі знаходиться від нас за... 16) Вони в таборі живуть як... 17) Сашкові був потрібний цей велосипед як ... 18) Батько так розтлумачив, що я пам'ятатиму до... 19) Настільки цікаво розповідав дідусь небиліци, що я сприймав їх... 20) Надворі завивала хуртовина, ніхто з хати не хотів і... **Відповіді: свої п'ять пальців; гриби після дощу; муха в окропі; дві краплі води; з гуски вода; сніг на голову; кіт наплакав; рукою зняло; на долоні; вітром здуло; в око стрель; страх, а на совість; душа в душу; курці по коліна; два кроки; у Бога за пазухою; п'яте колесо до воза; нових віників; за чисту монету; носа показувати.**

Фразеологічний аукціон зі словом «грати»

Діти діляться на дві групи. **Учитель показує малюнки скрипки, коня, очей, kota і миші, руки, вогню, веселки, струни, носа.** Кожна група по-черзі відгадує **фразеологізми зі словом «грати» до зображеного на малюнку.** Перемагає та група, яка останньою дасть правильну відповідь.

Відповіді: грати першу скрипку; грати конем; грати очима; гратися в kota і мишку; грати на руку; грати з вогнем; вигравати різними барвами; грати на болючій струні; не давати собі на носі грати.

Висновки до другого розділу

Метод проектів, який також обговорюється під такими заголовками, як проектна робота, проектний підхід та проектне навчання, є одним зі стандартних методів навчання. Він є різновидом навчання, орієнтованого на дії та керування учнями, і є діяльністю, в якій діти протягом певного періоду часу займаються практичним вирішенням проблем. Здебільшого проекти ініціюються вчителем, але, наскільки це можливо, вони плануються і виконуються самими учнями, індивідуально або в групах. Під час проектної роботи учні створюють матеріальні продукти, які часто виходять за межі дисципліни і, як правило, демонструються широкій громадськості на батьківських зборах або шкільних ярмарках. На відміну від традиційних методів, проекти зосереджені на застосуванні, а не передачі конкретних знань чи навичок, і більш ретельно, ніж лекції, демонстрації чи декламації, спрямовані на посилення внутрішньої мотивації, незалежного мислення, самооцінки та соціальної відповідальності. Рольова гра дозволяє вчителю розвивати всі види мовленнєвої діяльності, особливо усне мовлення, яке є найважливішим видом мовленнєвої діяльності в середній школі. Рольові ігри допомагають учням висловлюватися більш осмислено, аргументовано і складно з точки зору мовної структури і виразного матеріалу. Рольові ігри позитивно впливають на засвоєння лексики та покращують здатність швидко реагувати в стресових ситуаціях, що, в свою чергу, покращує якість спілкування.

Інтерактивний підхід - це форма взаємодії між викладачем та учнями, в якій однаковою мірою задіяні як викладач, так і школярі. За такої форми навчання учні перестають бути **пасивними слухачами, а стають активними учасниками навчального процесу. Через ці переваги багато викладачів обирають цей метод навчання. У деяких випадках цей метод є ефективним, якщо його застосовують досвідчені викладачі з учнями, які мають чітко визначену мету навчання. Якщо пасивні уроки представляють авторитарний стиль викладання, то активний підхід є демократичним стилем. Активний та інтерактивний підходи мають багато спільного. Загалом, інтерактивний метод можна розглядати як сучасну версію активних методів. На відміну від пасивного підходу, активне навчання орієнтоване на більш тісний взаємозв'язок між учнями та вчителем, а учні є більш активними в процесі навчання. Інтерактивне навчання передбачає взаємодію учнів не тільки з викладачем, а й один з одним. Інтерактивний підхід передбачає взаємодію в режимі діалогу («inter» - взаємно, «act» - робити, виконувати). Іншими словами, інтерактивний метод навчання - це форма навчально-комунікативної діяльності, за якої учні залучені до процесу навчання і рефлексують над тим, що вони знають і про що думають. На відміну від традиційного методу**

навчання, орієнтованого на викладача, основною функцією якого є допомога учням та фасилітація, інтерактивне навчання зосереджується **на потребах, здібностях, інтересах учнів**. У той час як при **традиційному підході вчитель є центром** навчального процесу, а **учні пасивні** і лише отримують інформацію, **в системі, орієнтованій на учня, вчитель і учень** міняються **своїми традиційними ролями**, що **дозволяє** **учневі активно брати участь у** навчальному процесі і бути центром **класу. Спираючись на свої знання та досвід, учні класифікують, аналізують, висловлюють думки, набувають нових навичок та** формують **своє ставлення до фактів і подій**.

РОЗДІЛ 3.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ

3.1. Організація експериментального дослідження для перевірки ефективності запропонованих методик

Емпіричне дослідження проводилося на базі Ліцею природничих наук Кропивницького міської ради. У дослідженні взяли участь 43 учні у віці 8-9 років, 18 дівчат і 25 хлопців які навчаються в 3-А й 3-Г класах. **Діти були розділені на дві групи: контрольну, 3-А клас, 20 учнів й експериментальну, 3Г клас, 23 учні.**

Склад груп представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Гендерний склад контрольної та експериментальної груп

Тож, як можна бачити **гендерний склад контрольної та експериментальної груп** приблизно однаковий.

Середній вік школярів **контрольної та експериментальної груп** представлено на **рис. 3.2.**

Рис. 3.2. Середній вік представників контрольної та експериментальної груп

Тож, як можна бачити, **середній вік** школярів, які прийняли участь в дослідженні - 8,87 років.

При аналізі поточного контролю знань, який проводився після вивчення попереднього розділу української мови, були отримані наступні показники (див. рис. 3.3)

Рис. 3.3. Результати поточного контролю знань

Тож, як можна бачити, 30% молодших школярів, які навчаються в 3-А, так і в 3-Г класах мають високий рівень знань за попередньо вивченим розділом української мови, 40% в контрольній групі й 39% в експериментальній мають середній рівень знань, і 30% та 31% молодших школярів у відповідних класах мають низький рівень знань.

При вивченні розділу Фразеологія на уроках української мови в 3-А класі (контрольна група) заняття проводилися за звичайною методикою, а в 3-Г класі (експериментальна група) було запропоновано використання інноваційних методів, таких, як проектна робота, рольові ігри, та інтерактивні методи навчання.

17. Проектна робота була реалізована через створення презентацій: «Фразеологізми в різних країнах світу». Мета такого проекту полягає в ознайомленні дітей з мовними надбаннями народів світу, кращому розумінні самого поняття « фразеологізм» та формуванні національної самосвідомості на основі саме фразеологізмів. Діти були розділені на групи по 2-3 людини. Кожна група має представити 2-3 сталих вислови українською мовою та знайти відповідні за смыслом вислови англійською чи іншою мовою (бажано знати, як ці вислови вимовляються) та проілюструвати їх малюнками чи зображеннями на слайдах. Учні порівняли вислови не тільки з англійською, а ще й з французькою мовою: **acheter le chat en poche – купувати kota в мішку, avoir bonne mine à mauvais jeu – робити хорошу міну при поганій грі, il faut battre le fer pendant qu'il est chaud – куй залізо поки гаряче, à cheval donnée on ne regarde pas la bride – у дарованого коня на вуздечку не дивляться, à chaque oiseau un beau nid – кожному птахові своє гніздо гарне тощо. Наприклад, французький фразеологізм donner le feu vert та український дати зелене світло (свободу дії), французький tourner le dos та український повернутися спиною; французький gagner sa vie та український заробляти собі на життя, укр. сам на сам- фр. tête à tête (« голова з головою») - англ. face to face («обличчя до обличчя»); укр. коли рак на горі свисне, на Миколи та й ніколи - англ. when the pigs fly (« коли свині літатимуть»), укр. лє як з відра - англ. it's raining cats and dogs, укр. в сорочці народитися - англ. to be born with a silver spoon in one's mouth («народитися зі срібною ложкою в роті») та інші.**

Рольові ігри:

1. «Склади й застосуй прислів'я»: діти розподіляються на 3 команди, кожна команда отримує по п'ять «переплутаних» прислів'я. Завдання: скласти прислів'я чи приказку правильно й навести приклад його доцільного використання. Виграє та команда, яка швидше й правильніше складе й застосує всі вислови.

2. «Кмітливічки». З літературного твору обирається один чи декілька фразеологізмів (в залежності від кількості слів) слова розділяються на склади й «перемішуються». Необхідно якомога швидше «зібрати» слова й поставити їх у правильному порядку, аби отримати вислів.

3. «Що Тут Написано»- прислів'я чи приказки написані без розділових знаків. Клас поділений на 3 команди. Перемагає та, яка найшвидше поставить правильно розділові знаки у всіх прислів'ях (5 виразів для кожної команди).

Всі ігри можуть проводитися як з картками (друкований варіант), так і з використання інтерактивної дошки.

Під час ознайомлення зі смисловими значеннями фразеологізмів, вчителька не пропонувала словникові значення, а використала метод «мозкового штурму», коли учні могли запропонувати своє розуміння того чи іншого вислову, що дуже сподобалося дітям. Під час розбору теми «Фразеологічні синоніми й антоніми» був використаний інтерактивний метод « Дивися-не помилися».

На уроці читання діти грали у « Дешифрувальників» й згадували народні казки, до яких можна застосувати той чи інший фразеологізм.

Діти із захопленням приймали участь у запропонованих інноваційних методах навчання. Використання таких методів дозволило зацікавити навіть тих, хто зазвичай виконує завдання «спустивши рукава».

3.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів

Для визначення ефективності використання інноваційних методів навчання на уроках української мови після закінчення розділу «Фразеологія» був проведений детальний контроль знань. Оцінювалися такі параметри, як

- кількість фразеологізмів, які запам'ятали діти;
- розуміння смислового значення фразеологізмів;
- вміння підбирати синонімічні та антонімічні фразеологізми.

Порівняння результатів цього оцінювання в контрольній та експериментальній групі представлено на рисунках 3.4.-3.6.

Високий рівень- 10-12 фразеологізмів, середній рівень- 5-9 фразеологізмів

низький рівень 4 і менше

Рис. 3.4. Рівень запам'ятовування фразеологізмів

Отже, в експериментальній групі діти запам'ятали значно більше фразеологізмів, ніж в контрольній групі (в контрольній групі лише 30% дітей запам'ятали 10 і більше фразеологізмів, тоді як в експериментальній- майже половина дітей мають високий рівень, і навпаки, в контрольній групі майже кожна третя дитина має низькі показники запам'ятовування й відтворення фразеологізмів, тоді як в експериментальній групі- усього 9%). Відмінності між групами статистично достовірні, що перевірено за допомогою t-критерія Стьюдента ($p < 0,01$)

Високий рівень- 10-12 фразеологізмів, середній рівень- 5-9 фразеологізмів

низький рівень 4 і менше

Рис. 3.5 Рівень смислового розуміння фразеологізмів

Таким чином, в експериментальній групі діти значно більшої кількості фразеологізмів підібрали правильне смислове значення, ніж в контрольній групі (в контрольній групі 40% дітей підібрали правильне смислове значення для 10 і більше фразеологізмів, тоді як в експериментальній- 57% дітей мають високий рівень, і навпаки, в контрольній групі 20% мають низькі показники підбору правильного смислового значення фразеологізмів, тоді як в експериментальній групі- усього 9%). Відмінності між групами статистично достовірні, що перевірено за допомогою t-критерія Стьюдента ($p < 0,01$)

Високий рівень- 10-12 фразеологізмів, середній рівень- 5-9 фразеологізмів

низький рівень 4 і менше

Рис. 3.6 Рівень вміння підбирати синонімічні та антонімічні фразеологізми.

Тож, як можна бачити, в експериментальній групі діти для значно більшої кількості фразеологізмів підібрали правильні синонімічні та антонімічні фразеологізми, ніж в контрольній групі (в контрольній групі 35% дітей підібрали синонімічні та антонімічні фразеологізми для 10 і більше фразеологізмів, тоді як в експериментальній- 52% дітей мають високий рівень, і навпаки, в контрольній групі 25% мають низькі показники підбору синонімічних та антонімічних фразеологізмів, тоді як в експериментальній групі- усього 14%). Відмінності між групами статистично достовірні, що перевірено за допомогою t-критерія Стьюдента ($p < 0,01$)

На основі отриманих результатів був сформований інтегративний показник, що характеризує рівень засвоєння знань після вивчення розділу «Фразеологія» на уроках української мови в третьому класі. Інтегративні показники в контрольній та експериментальній групах представлено на рисунку 3.7.

Рис. 3.7. Інтегративний показник оцінки засвоєння матеріалу при вивченні розділу « Фразеологія» на уроках української мови в третьому класі.

Тож, як можна бачити, в експериментальній групі діти значно краще засвоїли матеріал при вивченні теми «Фразеологія» на уроках української мови, ніж в контрольній групі (в контрольній групі 35% дітей мають високий рівень, тоді як в експериментальній- 52%, і навпаки, в контрольній групі 25% мають низький рівень засвоєння матеріалу тоді як в експериментальній групі- усього 14%). Відмінності між групами статистично достовірні, що перевірено за допомогою t-критерія Стьюдента ($p < 0,01$).

Також було проведено опитування учнів «Чи цікаво було вивчати фразеологізми». Результати представлені на рис. 3.8

Рис. 3.8. Відповіді на запитання: «Чи цікаво було вивчати фразеологізми?»

Отже, в контрольній групі 40% учнів зазначили, що їм було цікаво вивчати фразеологізми, ще 40%- зазначили, що частково цікаво, й кожна п'ята дитина відповіла, що було не цікаво. В експериментальній групі 65%, тобто двоє з трьох учнів зазначили, що їм було цікаво вивчати фразеологізми, а всі інші- частково цікаво. При чому, варто звернути увагу на той факт, що в експериментальній групі, на відміну від контрольної, не було дітей, яким було не цікаво.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання інноваційних методів на уроках української мови під час вивчення розділу «Фразеологія» є ефективним та сприяє значно кращому засвоєнню достатньо складного матеріалу у порівнянні зі звичайним навчальним процесом. Крім того, використання інноваційних методів навчання забезпечує розвиток креативності, критичного мислення, вміння працювати в команді, фантазії, підвищує зацікавленість учнів та сприяє вихованню всебічно розвинутої особистості.

3.3) Методичні рекомендації щодо подальшого впровадження інноваційних методик на уроках української мови

Хоча ці традиційні методи довели свою ефективність, сучасне освітнє середовище вимагає інтеграції інноваційних підходів до викладання української мови. Інноваційні підходи до викладання української мови можуть включати - інтерактивні методи навчання, які наголошують на взаємодії викладача і студента та заохочують активну участь у навчанні. До таких форм можна віднести, наприклад, «Нескінченні речення», «Мозковий штурм», «Обмін думками», «Вилучення зайвого», «Виділення слів», «Інтерв'ю», «Бурмотіння», «Закінчи речення», «Прогноз погоди», «Асоціації», «Компліменти», «Зміни співорозмовника», «Алфавіт», «Хвилинна розмова» та ін.;

- метод рольових ігор, який є інноваційним педагогічним підходом для розвитку пізнавального інтересу та активізації інтелектуальної діяльності. Участь у різних іграх, таких як «Розмова в машині» або «Таксі», дозволяє учням не тільки вивчати нові предмети, а й розвивати соціальні та комунікативні навички. Такий підхід створює середовище занурення, де учні **можуть застосовувати свої знання в практичних ситуаціях, що сприяє більш ефективному вивченню мови.**

- Використання сучасних технологій, таких як комп'ютери, **мультимедійні презентації та мобільні додатки для покращення навчального процесу. Наприклад, використання відео- та аудіокліпів у презентаціях,** щоб зробити навчання зрозумілішим і простішим;

- використання ігрових технологій, які передбачають використання ігрових елементів для залучення учнів і створення захоплюючих занять.

Наприклад, кросворди для закріплення нових слів або мовні ігри для вивчення граматичних правил.

Інтернет-ресурси та онлайн-платформи, які можна використовувати для самостійного вивчення української мови. До таких онлайн-ресурсів та платформ належать **Національна платформа вивчення української мови Міністерства культури та** інформації України [27], мовний практикум «Слово наново», курс « **Українська за 27 уроків**», міні-курс **української мови на SWEET.TV, безкоштовні** уроки української мови на YouTube, Український правопис, платформа для вивчення мови Duolingo та ін. (Онлайн-ресурси, 2023);

- проектний підхід до навчання, **який передбачає залучення учнів до створення власних проектів, що розвиває їхні творчі здібності та дослідницькі навички.** Наприклад, **створення проекту «Моя українська міні-енциклопедія» для дослідження та презентації аспектів мови та культури;**

- сучасні та асинхронні методи навчання, які адаптуються до індивідуальних потреб та графіків студентів. Сучасні курси зазвичай проходять у **формі вебінарів, де учасники взаємодіють** з викладачем і один з одним, створюючи активне навчальне середовище.

Також рекомендуємо ознайомитися з методом «Пошук слів». Це інноваційний метод, який розвиває логічне мислення та увагу. Він **допомагає залучити навіть найменш зацікавлених учнів.**

1. **BYOD - це скорочення від Bring Your Own Device (принеси свій власний пристрій).** Сучасні діти не надто відрізняються від своїх батьків у плані комп'ютерної грамотності і часто мають у своєму розпорядженні останні новинки зі світу технологій. Вони постійно користуються гаджетами, майже не випускаючи їх з рук, і сьогодні мало кого дивує, що в кімнаті для переговорів дивуються, що в переговорній кімнаті, за столом або на семінарі іноді буває складно **заволодіти увагою співрозмовника, який ховається за екраном ноутбука, планшета або смартфона.** Це явище має спеціальну назву: **фаббінг, що походить від слів phone і subbing,** які означають **ігнорування співрозмовника.** Цей образ часто можна спостерігати і в школі. З огляду на ці моменти, виникла одна з **найцікавіших та найінтригуючіших ідей, а саме ідея змінити сприйняття учнів про потенціал їхніх електронних пристроїв і дати молодим людям можливість користуватися ними в школі, лише, але використовувати їх певним чином,** допомагаючи оптимізувати процес навчання. Іншими словами це **підхід до організації робочого місця учня** з використанням відповідного пристрою **для доступу до інформаційних ресурсів.**

Безсумнівно, **такий підхід, як мінімум, вносить ефект новизни в навчання і привертає увагу** студентів, а також дозволяє підтримувати їх увагу і продуктивно використовувати навчальний час та створювати стратегічну мотивацію для учнів. Для цього навчальний матеріал візуалізується (представляється у вигляді презентацій). Крім того, учні самі можуть робити презентації за темою уроку й демонструвати їх перед класом, поєднуючи візуальну підготовлену інформацію зі своєю доповіддю. Крім того, учні онлайн можуть відповідати на тестові запитання й одразу отримувати свої оцінки. Учні мають час для роботи з різними навчальними матеріалами, створення власних закладок, ведення щоденника і, перш за все, для роботи з навчальними матеріалами у візуально зрозумілій формі.

Гейміфікація, **що передбачає використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті,** зокрема й у сфері освіти. Сам термін не є новим, але у своєму новому значенні, пов'язаному з програмним забезпеченням, він набуває все більшого значення. У своєму новому значенні, пов'язаному з програмним забезпеченням, він широко використовується з **2010 року. Сьогодні існує безліч ігор, які занурюють учня в ігрове середовище дивовижного віртуального світу, метою яких є вивчення певних дисциплін.** Найпопулярнішою є **SimCityEdu,** яка є частиною фентезійних ігор **League of Legends або Runescape і складається з воїнів, лікарів і магів, які** можуть переключатися з одного класу на інший. Маги можуть переходити з одного класу в інший, лікарі перевіряють відповіді на тести тощо, MineCraftEdu, яка є частиною відомої стратегії MineCraft. В Інтернеті також є багато сервісів з ігровими навчальними середовищами. Деякі з них пропонують готові ігри, а інші дозволяють вчителям створювати власні ігри та використовувати ці типи конструкторів без необхідності для вчителя створювати гру. Вам не потрібно бути висококваліфікованим програмістом, щоб використовувати цей тип конструктора.

Традиційні методи є фундаментальними для викладання української мови, оскільки вони пропонують **структуроване навчання та розвиток навичок.** Однак **гармонійне поєднання традиційних та інноваційних підходів до** методів навчання необхідне **для задоволення різноманітних потреб учнів та підвищення ефективності викладання української мови.** Інновації допомагають учням не лише набути мовних **знань, а й розвинути практичні навички спілкування в сучасному світі. Синергія між традиціями та інноваціями створює комплексне та адаптивне середовище для вивчення мови.**

Також, варто звернути увагу на значущість педагогічної творчості в процесі професійної діяльності викладача. Тож, серед факторів, що сприяють впровадженню інноваційних технологій можна виділити такі, як: **невербальна та вербальна креативність; мотивація до успіху; ступінь реактивної тривожності; здатність до структурування змісту тексту; здатність до кодування** та інші. Креативність педагога **можна розглядати як здатність створювати нове й оригінальне, велику кількість розробок; рухливість думки; детальне й ретельне планування творчості; прагнення до публікації своїх розробок; ентузіазм, зацікавленість, мотиваційне забезпечення творчого процесу.**

Крім того важливий **високий рівень мотивації педагога до творчості, наявність необхідних і спеціальних знань для здійснення творчої діяльності, наявність позитивної мотивації; здатність до самоаналізу підготовки до творчої діяльності, вміння самостійно використовувати набуті знання, наявність умінь і навичок, які умовляють використання особистісно-орієнтованих освітніх технологій; наявність якостей, що характеризують здатність вчителя до творчої та професійно орієнтованої діяльності.**

Також, варто акцентувати **увагу на здатності вчителя розробляти нові підходи до навчання, виховання і розвитку учнів; на прагнення модернізувати методи, засоби, зміст і форми навчально-виховного процесу з метою розвитку творчих здібностей, обдарувань і талантів дітей; використання всього комплексу знань і практичних умінь у професійній діяльності; прагнення бачити проблеми у знайомій ситуації та знаходити шляхи їх вирішення; уміння обирати стратегію поведінки в конкретній навчальній ситуації, аналізуючи власні дії та досвід колег.** Гнучка поведінка **при виборі рішення в нестандартних ситуаціях та оригінальному конструюванні навчально-виховного процесу, є необхідними якостями креативного педагога,** здатного ефективно впроваджувати інноваційні технології на уроках української мови.

Стандартизація методичної підготовки вчителів початкової школи у вищих навчальних закладах, відсутність гнучких навчальних планів, альтернативних програм, підручників і посібників, недостатнє використання сучасних інноваційних технологій не орієнтують студентів на майбутню професійну творчість і не формують структуру методичної творчості.

Науково-педагогічні спостереження та аналіз педагогічної діяльності творчого вчителя обґрунтовують тезу про те, що система індивідуальної креативності вчителя має різні періоди **розвитку.**

Перший період охоплює довузівські, університетські процеси та перші роки педагогічної діяльності викладача. Цей період характеризується процесами формування професійного світогляду та психологічної підготовки вчителя до інноваційної діяльності, самостійного вибору способів здійснення професійної педагогічної діяльності та набуття особистісного досвіду. Важливо врахувати, що процес самовизначення в цей період є результатом професійного вибору вчителя до вступу в університет, під час навчання в університеті та після його

закінчення. Зростає потреба вчителя у творчому підході до викладання і навчання, у якісному переосмисленні стилів і методів роботи. Існує органічний зв'язок між формотворчим та особистим досвідом нового вчителя і творчою педагогічною діяльністю всіх членів педагогічного колективу. Учитель намагається активно впроваджувати в навчальний процес популярні педагогічні ідеї та новітні технології навчання на рівні інтуїтивного вибору, без пост-аналізу їхньої **ефективності. Наступний період у розвитку системи індивідуальної творчої діяльності вчителя характеризується формуванням концептуальних засад творчої педагогічної діяльності**, вмотивованим відбором педагогічних ідей, теорій інноваційного розвитку, практичним застосуванням особистісних педагогічних моделей в освітньому процесі, відповідно до їх попередньої експериментальної перевірки. У цей період педагог оволодіває методами пошуку науково обґрунтованих, творчих, інноваційних моделей, які є унікальними і педагогічно доцільними, сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу, вирішенню актуальних педагогічних проблем та успішній освітній діяльності всього навчального закладу. Період активного творчого розвитку особистості педагога супроводжується процесом постійного оновлення інноваційних педагогічних моделей та інтенсивного підвищення ефективності навчально-виховного процесу, що доповнює та обґрунтовує концепції особистісної творчої активності, створення власного педагогічного стилю, почерку; становлення та самореалізації особистості з урахуванням потенційних можливостей та потреб суспільства. Для творчого **вчителя створюється індивідуальна творча система професійної діяльності.**

Період найвищого рівня розвитку індивідуальної системи творчої діяльності педагога характеризується розширенням науково-інноваційного підходу до розвитку педагогічної творчості на рівні експериментальних досліджень, науково-теоретичним узагальненням інноваційних форм і методів роботи, розвитком підготовки до якісних змін у системі творчої діяльності, виявленням проблем і науково-педагогічним документуванням шляхів їх розв'язання. Особливістю періоду найвищого рівня творчого розвитку педагога є рівень дослідництва в його роботі. Педагог постійно перебуває в атмосфері творчого пошуку, творчої активності, активно спілкується з науковцями, розширює коло безпосередніх поєднань педагогічної науки і педагогічної практики; рівень педагогічної творчості характеризується розвитком самосвідомості, самореалізації, самопрогнозування дослідницької роботи.

Бар'єри для творчості вчителів:

- страх бути засудженим іншими. У будь-якій новій діяльності завжди існує висока ймовірність невдач і помилок. Ми часто вважаємо за краще робити щось старим, випробуваним способом, ніж експериментувати і сподіватися на успіх;
- конформність - бажання бути схожим на інших вчителів; вчитель боїться висловлювати незвичні ідеї через страх здатися смішним або не дуже розумним;
- самокритика - вчителям, які бояться своїх ідей, потрібен певний баланс між обдарованістю і самокритичністю, занадто висока самооцінка може завести в творчий глухий кут;
- страх невдачі сковує уяву та ініціативу вчителя;
- ригідність - складність зміни методів роботи в незнайомих обставинах;
- швидкість - прагнення знайти негайне рішення нового завдання; але надмірна мотивація часто сприяє прийняттю неадекватних і помилкових рішень.

Висновки до третього розділу

В межах даної кваліфікаційної роботи було проведено емпіричне дослідження на базі Ліцею природничих наук Кропивницької міської ради. В дослідженні прийняли участь 43 дітей у віці 8-9 років, 18 дівчат і 25 хлопців які навчаються в 3-А й 3-Г класах. Діти були розділені на дві групи: контрольну, 3-А клас, 20 учнів й експериментальну, 3-Г клас, 23 учня. Середній вік школярів, які прийняли участь в дослідженні - 8,87 років. При аналізі поточного контролю знань, який проводився після вивчення попереднього розділу української мови, було встановлено, що 30% молодших школярів, які навчаються в 3-А, так і в 3-Г класах мають високий рівень знань за попередньо вивченим розділом української мови, 40% в контрольній групі й 39% в експериментальній мають середній рівень знань, і 30% та 31% молодших школярів у відповідних класах мають низький рівень знань. При вивченні розділу Фразеологія на уроках української мови в 3-А класі (контрольна група) заняття проводилися за звичайною методикою, а в 3-Г класі (експериментальна група) було запропоновано використання інноваційних методів, таких, як проектна робота, рольові ігри, та інтерактивні методи навчання.

Для визначення ефективності використання інноваційних методів навчання на уроках української мови після закінчення розділу «Фразеологія» був проведений детальний контроль знань. Оцінювалися такі параметри, як

- кількість фразеологізмів, які запам'ятали діти;
- розуміння смислового значення фразеологізмів;
- вміння підбирати синонімічні та антонімічні фразеологізми.

В експериментальній групі діти запам'ятали значно більше фразеологізмів, підібрали правильне смислове значення та правильні синонімічні й антонімічні фразеологізми ніж в контрольній групі. Відмінності між групами статистично достовірні.

На основі отриманих результатів був сформований інтегративний показник, що характеризує рівень засвоєння знань після вивчення розділу «Фразеологія» на уроках української мови в третьому класі. Визначено, що в експериментальній групі діти значно краще засвоїли матеріал при вивченні теми «Фразеологія» на уроках української мови, ніж в контрольній групі (в контрольній групі 35% дітей мають високий рівень, тоді як в експериментальній - 52%, і навпаки, в контрольній групі 25% мають низький рівень засвоєння матеріалу тоді як в експериментальній групі - усього 14%). Відмінності між групами статистично достовірні, що перевірено за допомогою t-критерія Стьюдента.

Також було проведено опитування учнів «Чи цікаво було вивчати фразеологізми?». В експериментальній групі 65%, тобто двоє з трьох учнів зазначили, що їм було цікаво вивчати фразеологізми, а всі інші - частково цікаво. При чому, варто звернути увагу на той факт, що в експериментальній групі, на відміну від контрольної, не було дітей, яким було не цікаво.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання інноваційних методів на уроках української мови під час вивчення розділу «Фразеологія» є ефективним та сприяє значно кращому засвоєнню достатньо складного матеріалу у порівнянні зі звичайним навчальним процесом. Крім того, використання інноваційних методів навчання забезпечує розвиток креативності, критичного мислення, вміння працювати в команді, фантазії, підвищує зацікавленість учнів та сприяє вихованню всебічно розвинутої особистості.

Розроблено методичні рекомендації щодо подальшого впровадження інноваційних методик на уроках української мови.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Інноваційні методи навчання включають використання нових стратегій навчання, які більше орієнтовані на студента. Ці інновації заохочують студентів до активної взаємодії та спілкування зі своїми однолітками та вами як викладачем. Очікується, що студенти працюватимуть

наполегливіше, але так, щоб це відповідало їхнім потребам і допомагало їм швидше прогресувати. Педагогічні інновації - це процес створення, поширення та прийняття нових інструментів (інновацій) для вирішення освітніх проблем, які раніше вирішувалися іншими способами. Персоналізоване навчання - це метод навчання, який враховує індивідуальний внесок кожного учня в навчальний процес. В його основі лежить ідея про те, що немає двох однакових дітей, які б навчалися однаково. У класі учні демонструють власні знання, ставлення, навички, темперамент і т.д. Для досягнення ефективного навчання (іншими словами, для досягнення позитивних змін) вчитель повинен бути чутливим до цих відмінностей. Персоналізоване навчання найкраще відбувається, коли вчитель працює з учнем наодинці. Однак існують певні методи, якими вчителі можуть оволодіти, щоб підвищити рівень персоналізованого навчання на практиці, працюючи з великою кількістю учнів.

Метод проектів, який також називають проектною роботою, проектним підходом та проектним навчанням, є одним з найпоширеніших методів навчання. Це форма навчання, орієнтована на дію і керована студентами, і являє собою діяльність, в якій студенти працюють над вирішенням практичних проблем протягом певного періоду часу. Більшість проектів ініціюються вчителем, але, наскільки це можливо, вони плануються і виконуються самими учнями, індивідуально або в групах. Працюючи над проектами, учні створюють конкретні продукти, які часто виходять за межі навчального предмета і зазвичай презентуються громадськості на батьківських зборах або шкільних виставках. На відміну від традиційних методів, проекти зосереджені на застосуванні, а не передачі конкретних знань чи навичок, і більше, ніж лекції, демонстрації та читання, спрямовані на посилення внутрішньої мотивації, незалежного мислення, впевненості в собі та соціальної відповідальності.

Спільне навчання - це педагогічна техніка, що використовується в груповому навчанні, яка робить учнів відповідальними за навчання один одного, де кожен несе особисту відповідальність за власне навчання. Спільне навчання є синонімом терміну «навчання у співпраці». Критичне мислення - це підхід до розвитку мислення, який підкреслює здатність ефективно формулювати та обґрунтовувати незалежні твердження або думки. Учні демонструють свої навички критичного мислення, коли вони формулюють інтерпретації (тлумачення чогось), усно чи письмово, і підтримують їх власними аргументами. Учні послідовно застосовують критичне мислення, коли правильно аналізують або критикують аргументи інших.

Фразеологія - одна з найбільш самобутніх і оригінальних сфер побудови мови. Саме тут найяскравіше і найкраще виражається народна мудрість, кмітливість і специфіка народного способу мислення. Викладання української мови в школі можна зробити цікавішим, ефективнішим та результативнішим за допомогою різноманітних інноваційних методів і технологій.

Рольові ігри дають вчителю можливість розвивати всі види мовленнєвої діяльності, зокрема усне мовлення, яке є найважливішим видом мовленнєвої діяльності в середній школі. Рольові ігри допомагають учням висловлюватися більш змістовно, аргументовано і складно з точки зору мовної структури і виразного матеріалу. **Рольові ігри позитивно впливають на засвоєння лексики та покращують здатність швидко реагувати в стресових ситуаціях, що, в свою чергу,** покращує якість спілкування.

Рольові ігри дозволяють вчителям розвивати всі види мовленнєвої діяльності, особливо усне мовлення, яке є найважливішим видом мовленнєвої діяльності в молодшій школі. Рольові ігри допомагають учням висловлюватися більш осмислено, аргументовано і складно з точки зору мовної структури і виразного матеріалу. Рольові ігри позитивно впливають на засвоєння лексики та покращують здатність швидко реагувати в стресових ситуаціях, що, в свою чергу, покращує якість спілкування.

Інтерактивний підхід - це форма взаємодії між викладачем та учнями, в якій задіяні як викладач, так і діти. При такій **формі навчання учні перестають бути пасивними слухачами** і стають **активними учасниками навчального процесу. Через ці переваги багато** викладачів обирають цей метод навчання. Інтерактивний метод можна вважати сучасною версією активного методу. **На відміну від пасивного підходу, активне навчання фокусується на більш тісному взаємозв'язку між учнями та викладачем, а учні більше активно залучаються до навчального процесу.** Інтерактивне навчання означає, що діти взаємодіють не тільки з викладачем, а й один з одним.

Інтерактивний підхід передбачає взаємодію в діалогічній формі («**inter**» - взаємний, «**act**» - робити, виконувати). Іншими словами, інтерактивне навчання - це форма навчання та спілкування, за якої учні беруть участь у навчальному процесі та рефлексують **над тим, що вони знають і думають. На відміну від традиційного навчання, орієнтованого на вчителя, де основна роль вчителя полягає в тому, щоб допомагати** і сприяти, **інтерактивне навчання зосереджується на потребах, здібностях та інтересах** учнів. У той час як вчитель знаходиться в центрі навчального процесу, а учні пасивні і лише отримують інформацію, **в системі, орієнтованій на учня, вчитель і учень** міняються **традиційними ролями, що дозволяє учневі брати активну участь у навчальному процесі** і бути в центрі уваги в класі. Учні використовують свої знання та досвід для оцінювання, аналізу, формування думок, набуття нових навичок та вироблення ставлення до фактів і подій.

В межах даної кваліфікаційної роботи було проведено емпіричне дослідження на базі Ліцею природничих наук Кропивницької міської ради. В дослідженні прийняли участь 43 дітей у віці 8-9 років, 18 дівчат і 25 хлопців які навчаються в 3-А й 3-Г класах. Діти були розділені на дві групи: контрольну, 3-А клас, 20 учнів й експериментальну, 3-Г клас, 23 учня. Середній вік школярів, які прийняли участь в дослідженні- 8,87 років. При аналізі поточного контролю знань, який проводився після вивчення попереднього розділу української мови, було встановлено, що 30% молодших школярів, які навчаються к в 3-А, так і в 3-Г класах мають високий рівень знань за попередньо вивченим розділом української мови, 40% в контрольній групі й 39% в експериментальній мають середній рівень знань, і 30% та 31% молодших школярів у відповідних класах мають низький рівень знань. При вивченні розділу Фразеологія на уроках української мови в 3-А класі (контрольна група) заняття проводилися за звичайною методикою, а в 3-Г класі (експериментальна група) було запропоновано використання інноваційних методів, таких, як проектна робота, рольові ігри, та інтерактивні методи навчання.

Для визначення ефективності використання інноваційних методів навчання на уроках української мови після закінчення розділу «Фразеологія» був проведений детальний контроль знань. Оцінювалися такі параметри, як

- кількість фразеологізмів, які запам'ятали діти;
- розуміння смислового значення фразеологізмів;
- вміння підбирати синонімічні та антонімічні фразеологізми.

В експериментальній групі діти запам'ятали значно більше фразеологізмів, підібрали правильне смислове значення та правильні синонімічні й антонімічні фразеологізми ніж в контрольній групі. Відмінності між групами статистично достовірні.

На основі отриманих результатів був сформований інтегративний показник, що характеризує рівень засвоєння знань після вивчення розділу «Фразеологія» на уроках української мови в третьому класі. Визначено, що в експериментальній групі діти значно краще засвоїли матеріал при вивченні теми «Фразеологія» на уроках української мови, ніж в контрольній групі (в контрольній групі 35% дітей мають високий рівень, тоді як в експериментальній- 52%, і навпаки, в контрольній групі 25% мають низький рівень засвоєння матеріалу тоді як в експериментальній групі- усього 14%). Відмінності між групами статистично достовірні, що перевірено за допомогою t-критерія Стюдента.

Також було проведено опитування учнів «Чи цікаво було вивчати фразеологізми?». В експериментальній групі 65%, тобто двоє з трьох учнів зазначили, що їм було цікаво вивчати фразеологізми, а всі інші- частково цікаво. При чому, варто звернути увагу на той факт, що в

експериментальній групі, на відміну від контрольної, не було дітей, яким було не цікаво.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання інноваційних методів на уроках української мови під час вивчення розділу «Фразеологія» є ефективним та сприяє значно кращому засвоєнню достатньо складного матеріалу у порівнянні зі звичайним початковим процесом. Крім того, використання інноваційних методів навчання забезпечує розвиток креативності, критичного мислення, вміння працювати в команді, фантазії, підвищує зацікавленість учнів та сприяє вихованню всебічно розвинутої особистості.

Розроблені методичні рекомендації щодо подальшого впровадження інноваційних методик на уроках української мови.

Розвиток науково-технічного прогресу, зміна парадигми педагогічного процесу в напрямку орієнтації на учня, необхідність виховання нового покоління українців, що будуть усвідомлювати себе представниками сильної незалежної країни європейської країни, що має свою унікальну мову й культури обумовлюють необхідність подальших наукових розвідок й практичних розробок щодо використання інноваційних методів навчання на уроках української мови.